

POLOTE DOPO LETA

KOLINI SOSE TAWAKALUBA:TAMO

ODODIYA:

---

1 ¹Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala mabu Godote ebenu ubilo na ba:bema: ka:namiya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Sostenisiko, ²ale la: puya:te Kolini habalo Godokono sose tawakalubima: deda:hanama, iyo, ebete Ya:su Kelisoko ipuwalo la: pui ebenu hido-talonapima: keda:hanama: da:ka:lami, ale ba:moe leta la:tamo poemema: Ba:gala puya:te hiya:hiya: hopolo ba emedehona aeno Kodawa Ya:su Kelisote ibi kowalubilima: ebenu mahilo da:ka:minaka, ba:moe leta ibi hiliyonomatamo atumu na:katoamene, mabu ibino Kodawa ba:gala aeno Kodawa, ebe ba: kapiyala.

³Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

Polote Kolini Sose Tawakalubi Mabuma: Kalakala Tabo Godotamo Dadipatiya:

⁴Komo hiliyonomo tetelo na la: mabuma: kalakala tabo Godotamo adipatenakomo, mabu ebete Ya:su Kelisokono oko ipuwado ebenu malemale komo la:tamo hibinomolo ikalamia:ta. ⁵Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena la:eno tepo ipuwoeno owalubi komo hiliyonomo ebegodone dito uwatimata, ba:bema: ebenu helo ba:gala iya:tawa komokomo la:godolo ba:pola:na, la:le hiya:hiya: hiliyonomo tetelo ebenu tabo hidamo kolamagiminakoma: ba:gala ebenu ukui hidamo kohawakaliminakoma:. ⁶Ba: hibila, ale Kelisokono komo la:tamo da:polamagimima:, Godote ba:be tabo la: Kolini sose tawakalubino tepo

ipuwamo ihatelamete ba:bo kodakoduimi. ⁷Ba:bene aeno Kodawa Ya:su Kelisokono komo hawakalimi tete kopema: la:le kalakalago ba latimina, ebene Gobogobote ebene oko kowatinama: kebe hiya:hiya: helo komo tawakaluba:tamo dikalamena, la:le ba:bi owalubi komo hiliyonomo ba:bo uwatimata, iyo, ba:bi dito ikalame komokomo ipuwalo eta kapiya laweha: komote la:godolo kitanaha. ⁸⁻⁹Ba:bema: kalakala konomola, mabu Godokono ododili komo hiliyonomo ipuwalo ebe ba: hibidawanomola. Numa:la:, ebete la: hibinomolo a:ka:lamia:ta, la:le hibi tuputupupima: ba eda:hana Kodawa Ya:su Kelisokono Ko Hegelalo la:le ebene holoholo hapuamo ba:ba ka:na konikulima:nemata. Ba:bema: hibila, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo kuititi teta:mo kodakodalo kola:mota:hanama: ebete la: hidamo ba:buiya:minalena:komena:ta, iyo, ebete ebene ubi ya:lo ihatiya: la:le ebene Gudago kapimilo kalakalago kemedehonama:, ba:be Gudu ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisotela.*

Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Anagiya:mida Komate Dikulihuya:

¹⁰⁻¹¹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale Kalowikono genamanapa:godone tabo ba:ma ka:na ulimo, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba:bema: aeno Kodawa Ya:su Kelisokono mahilamo nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, la: Godokono ubi komo kapimilo kododilinakoma: ukui kapiya na:lawenakuya:la: ba:bakobako anagiya:mida komate la: ipuwalo pola:nakapoma:, iyo, wadiyala la: la:eno tepo ipuwalo ukui kapiyanomoma: neda:hanala:.* ¹²Numa:la:, naeno ubiha: komo ba: ba:ma ka:nala. La:eno sose kapiyuimi ipuwalo komo la: hiliyonomate hiya:hiya: daedae ukui tabo ba:ma ka:na ga:lanakomata, etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe, ba:bene etate atumu na Pitakono^a kapiyuimidawama: ba:kagoe, ba:gala etate atumu ebene awagaha ipuwalo na Kelisokono kapiyuimidawama: kagoenako.*

¹³A:iye! Kelisokono sosete ebene ape kapiyama: ba eda:na, la: komopa:te ba:be ape hiya:hiya: anagilamema: ewagelenamata! Komo la: naeno kapiyuimipima: da:ga:lanama, na ubihinola. Numa:la:, na Polote la: mabuma: keha pihigalo kahoiya:ha:, ba:be mabuma: la:le la:eno beyamo wadulatele komo da:lawima, ba:be komo ba: Kelisokono mahilamo lawimata, naeno mahilamoha:!¹⁴Iyo, naeno kalakalate bitana, mabu nale la: beyamo kawadulateleha: huiyatiya la: hiliyonomo ipuwalo Kalisipasiko ba:gala Ga:iyasiko ba:bi dubu netewanomo bewadulatelimo.* ¹⁵Ba:bema: komo la: hiliyonomo ipuwalo etate kamodobonaha: ba:mako daedae

^a 1.12 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* 1:8-9 1Tes 3:13; 5:23-24; 1Yon 1:3 * 1:10-11 Pil 2:2 * 1:12 1Kol 3:4; Oel 18:24-28

* 1:14 Oel 18:8; Lom 16:23

tabo goe, beyamo aduti ipuwalo na Polokono ta:matadawama: edimo.
 16 Hiya:! Eta ukui natamo ka:ma: a:kuluhuku, ba:ma ka:na la: ipuwalo nale
 Stepanasiko ebena genamanapa:go atumu beyamo a:kawadulatelimo,
 ba:bene la:godolo eta dawa kuda: a:luta nale ebe beyamo dadutimo,
 huiyatiya ba:be dawoeno komo na nipo emalagidolutamo.*

17 Ba: hibila, Kelisote na hiya:hiya: tawakaluba:tamo koenamaya:ha:
 nale ibi beyamo konewadulatelema:, ao, ebe huiyatiya na ebena Hido
 Tabo olamagima: oenamaya: Numa:la:, ba:be Taboeno helo komo ba:
 Kelisote keha pihigalo da:hoyia: ba:be komoeno helo hawakalimi komola,
 ba:bema: nale hopo habanapino hiya:hiya: mulu komamo Hido Tabo
 olamagi modoboha:, mabu kebe lumagiti ba:be Tabo hopo haboeno mulu
 tabo komamo dolamagimini, Kelisokono hoe komoeno helote ba:be tabo
 olamagi ipuwalo hibilo a:kahawakalamene.

Kelisoko Ba: Godokono Helo Ba:gala Mulu Hawakalilamedawala

18 Ba: hibila, puya:te ibino ka:ka: mula: gabo ota ipuwalo Saitanakono
 hibo gabo dududina, iba:te nemalagidolona nale Kelisokono hoe komoma:
 dolamaginakomo ba:be tabo ba: daedae ukui tabola. Huiyatiya a puya:te
 aeno ka:ka: mula: komo lawema: hibima: midi gabodo da:tolamenama:,
 aeno ukuilo ba:be tabo ba: Godokono helo hawakalimi komola.* 19 Ba:be
 mabuma: Godote ebena Bukalo tabo ba:ma ka:na goena,

“Hopo habanapa:te pui ibino mulupima: da:ga:lana,
 nale ba:bi dubuino hiya:hiya: mulu komo kokubahilamema:nemo,
 iyo, iba:te sikulu ipuwalo kebe koko komo diya:tawahuya:,
 nale ba:bi komo kokoha:ma: goete
 tama:mo dito komiya:tema:nemo.”*

20 Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, ba:moe hopote kuititi
 teta:mo nuluhukuhino tawakalubi hiliyonomo ipuwalo muludawa eta
 kapiyate hibilo a:kemedenamene, iyo, ibino koko sikulu ipuwalo la:le
 hibi iya:tawadawa kapiya a:kuma:lemata, ba:gala gabomani hapulu
 dolowabeletihuinaka ba:ba:te ibino daedae ukui komokomo kapiya
 bolamagiminaka. Ba:bema: hibila, hopo habanapa:te kebe komo hidohido
 mulu komoma: da:ga:lana, Godote ba:bi hiliyonomo komoeno daedae
 komo ya:lo a:hawakalimiya:!* 21 Numa:la:, Godote ebena hibi mulu
 komodo gabo a:duhimiya:, hopo habanapi ha:kiya ibino mulu ukui
 komodo ebena hibi komo kiya:tawahama:. Ba:ba tetelo ebete huiyatiya
 ebena ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, ale tawakaluba:tamo kebe Hido
 Tabo dolamagiminakoma:, ba:be Tabo iba:te aeno daedae ukui taboma:
 da:ga:lana, Godote ba:be Tabo hawakalimi komodo hibima: midipino

* 1:16 1Kol 16:15 * 1:18 Lom 1:16 * 1:19 Ais 29:14

* 1:20 Ais 19:12; 33:18; 44:25; Yauba 12:17

ka:ka: hibinomolo na:mula:lalamena. * 22 Ba: hibila, Yunapino komo ba:ma ka:nala, komo ibi hiliyonomate na:ga:lanana, iba:te Godokono helo hawakalimino hanohano komo hibilo dulamemena: ebena tabo hibima: ba:bo komidima:na. Huiyatiya Yuha:pino komo hiya:la, komo ibi hiliyonomate na:ga:lanana, keba tetelo iba:te eta tabo uliho komodo ba:moe hopoeno mulu komokomo diya:tawahamena, iba:te ba:be tabo hibima: ba:bo komidima:na.

23 A huiyatiya ba:bi hibima: midiha:pino hiya:hiya: kuba ukui komamo papamila:haheno, Kelisote keha pihigalo da:hoyia: ba:be komo ko komonomoma: ba ga:lanana ba:be tabo tawakaluba:tamo ba:bo olamagiminakoma. Ba:be mabuma: hibima: midiha:pi ipuwalo Yunapino komo ba:ma ka:nala, iba:te Hido Tabo uliholo eta hanohano komo umihino nato ba:bo ukamidahalenaka, ba:gala Yuha:pa:te atumu ba:be Taboma: ubiha:ma: ba keda:ha daedae ukui tabo komoma: ba:bo emalagidolonaka. * 24 Huiyatiya kalakala konomola, Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo Godote pui ebena gugudima: eda:hama: da:ka:lamiya:, ba:ba:te Hido Tabo uliho tetelo hibima: ba midi ba:ma ka:na ba:bo ga:lanana, hibila, Kelisoko ba: Godokono helo ba:gala ebena mulu hawakalilamedawala. * 25 Iyo, numa:la:, Godokono ododili ipuwalo hopo habanapa:te keba komo daedae ukui komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno muluti ibi hiliyonomoeno mulu komo ba: na:gogolena, ba:gala Godokono ododili ipuwalo iba:te keba komo heloha: komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno helote atumu ibi hiliyonomoeno helo ba: na:kagolena. *

26 Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, Godote la: ebena gugudima: eda:hama: da:ka:lami, ba:be kalakala tetete uluhukuhino la: dopamo kebako tawakalubima: keda:honamima, wadiyala la: ba:be komo hidamo nemalagidolala. Ba: hibila, la: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo dopamo kapiyakapiyate hopo habanapino mulu ukui komamo ba:gala helo komamo ba:gala dogodogo ilina uwate komamo kokopima: eda:hanamimata. Iyo, la: kapiyakapiyanomate Hido Tabo kalakalago ba lawe, huiyatiya la:eno tawakalubi ipuwalo komo mulupi ba:gala helohelopi ba:gala ilina dogodogopi ibi hiliyonomate ubiha:ma: ba:bo eda:huya:. * 27 Numa:la:, hopo habanapa:te pui muluha:pima: ba:gala dito tawakalubima: da:ga:lanana, ya:lo tetenomolo Godote ba:bi tawakalubinomo buwatiya:, mabu ebete ebena ubi ba:bo ihatiya: ba:be ododi komodo hopo habanapino mulupi ba:gala kokopa:tamo hilopo kikalamema. 28 Iyo, hopo habanapa:te pui hidohidoha:pima: ba:gala tawakalubiha:ma: da:ga:lanana, Godote ba:bako tawakalubi ebena gugudima: keda:hanama: uwatiya:, mabu ebe ubila ba:be ebena ododi komodo keba komokomo

* 1:21 Ma:t 11:25 * 1:23 Lom 9:32; 1Kol 2:14 * 1:24 Kol 2:3 * 1:25 2Kol 13:4

* 1:26 Ma:t 11:25; Yai 2:5

ba:moe hoponapa:te hidohidonomoma: da:ga:lana, ba:bi komo hiliyonomate wibohote ebete ibino hibi modoboha: komokomo ba:bo kohawakalilamema:ne. ²⁹Ba:bema: hibila, hopo habanapi hiliyonomate Godokono holoholo hapuamo da:nikulimina:, ibi ipuwalo eta kapiyate a:kamodobamene ebe ha:kiya ebe kawagaminama:.*

³⁰Numa:la:, Godokono ododi komodo la: ba:ma tetelo Ya:su Kelisoko ipuwalo emedehonamata, la:eno ododi komodoha:, iyo, ebete Kelisoko ebenu mulu hawakalimidawama: da:midiya:, ba:bema: ebete ebe ipuwado atamo hibi mulu ukui bikaa:menako. Ba:gala ba:moe ba: eta komola, ba:moe Kelisote a Saitanakono du genama ipuwane duluhukua:tiya:, ba:ba tetelo ebete ebenu tuputupu emede komo atamo ikaa:mete a Godokono tawakalubima: dito midiya:.* ³¹Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Lumagiti ha:kiya ebenu ododi komoma: akawagaminala:, huiyatiya Godote ebe ipuwalo hido oko dowatina, wadiyala ebete ba:be komoma: ba kalakala ebenu Kodawa kapiya nawagaminamene.”*

**Kelisote Keha Pihigalo Da:hoyia:, Polote Ba:be Komo
Koloni Habanapa:tamo Dopamo Da:polamagiya:**

2 ¹Ba:bene naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale la:tamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo na Godokono hibi komo la:tamo kohawakalimima: ebenu tabo ba olamagi na hopo habanapino koko iya:tulame tabo komamo ba:gala ibino mulu ukui komamo kapolamagiha:, mabu na ubiha:ma: edimo la:le na hunamo adipanatenema:. ²Ba:bema: nale la:go ba emedena naeno tepo ipuwoeno ukui ba:ma ka:na ihatimo, naeno hiliyonomo ododili ipuwalo kapiyadawa hunamo ba adipatena, ebenu hidonomo oko kapiya ba:bo kohawakalimima:. Ba:be dawa ba: Ya:su Kelisotela, ba:bene ebenu hidonomo oko ba: ebete keha pihigalo da:hoyia: ba:be komola. ³Ba: hibila, nale la: ipuwalo oko dowatinamimo, ba:be tete ga:ga:dopolo naeno ape heloha:ma: ba eda:na, nale Godokono tabo la:tamo hidamo kolamagima: komo hiliyonomo tetelo na la:eno holoholo hapulu tole komago a:lililanakuimo.* ⁴Ba:gala eta komo. Ba:ba tetelo nale Hido Taboenu komokomo la:tamo kohawakalilamema: hopo habanapino mulu ukui komamo kolamaginakuuha:. Iyo, na iya:tawuimo nale ba:moe hopoenu mulu ukui komamo la: diya:tulamema, ba:bema: Godokono Gobogobote la: ipuwalo hibi oko a:kowata:mene, huiyatiya keba tetelo ebete ebenu heloamo la:eno tepo ipuwoenu ukui hiya:ma: da:midililamemena:, la: ebenu oko owati ipuwado hibima: midipima: ba:bo keda:hama:nemata.*

* 1:29 Epe 2:9 * 1:30 Yel 23:5-6 * 1:31 Yel 9:24 * 2:3 Oel 18:9; 2Kol 10:1

* 2:4 1Tes 1:5

⁵Ba:be mabuma: la: ba:moe komo hidamo niya:tawahala:, la:eno hibima: midi komoeno mabu ba: Godokono helo komola, hopo habanapino mulu ukui komoha:.

**Godokono Gobogobote Ebedo Mulu Komo
Hibima: Midipa:tamo Dikalamena**

⁶La: huiyatiya numa:la:, ale Hido Tabo dolamagiminakoma: ba:be Taboeno mulu komo hibilo bitana, puya:te hibima: midi ipuwalo hidamo dapepehona ibi kapiyate ba:be mulu modobolo lawenaka. Huiyatiya ba:be Taboeno mulu komo ba:moe hoponapa:te ibino ukui kalawenaha:, ba:gala kebe kuba gobogobate ba:moe hopolo helohelonomoma: deda:hana, ibi atumu ba:be mulu komo modobolo a:kalawa:la:, hibila, ba:bi kuba gobogoboeno helo komote ba: na:wibona. ⁷Iyo, ale Godokono Hido Tabo ba olamagimi, ebete dopamo diya gabodo dugumuiya: ba:be mulu komote hibima: midipa:tamo ba:ma tetelo na:hawakalana, mabu Godote ba:moe hopo ba:gala alomo ododilihino dopamo ebete ebene ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, galane tetelo ebete ebene mulu ukui komamo a hibima: midipi kawagaminoema:ne.

⁸La: huiyatiya numa:la:, ba:moe hopolo helohelonomoma: deda:hana, ba:bi kuba gobogobate kamodobuya:ha: Konomo Alago Emededawoeno hoe komoeno hibi mulu ipuwa lawe. Iyo, iba:te ba:be Kodawoeno hoe komoeno ipuwa hibilo niya:tawahuya:tale iba:te ebe keha pihigalo ba:kanakapumiya:na. ⁹Huiyatiya Godokono Bukalo eta tabote a hibima: midipino komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Hopo habanapi hiliyonomate dopamo kebe hido komo kuminakuiha,

ba:gala iba:te kebe hido komo dopamo kulihonakuiha,

ba:gala iba:te kebe hido komote kuluhukuma:

ibino tepo ipuwoeno ukui kemalagidolonakuiha,

ba:moe ba:be komo Godote a:hiduimiya:,

puya:te ebe malemalelo demalagidolona,

ba:bi tawakalubi kapiyatamo kikalamema:.”*

¹⁰Ba:bema: Godote dopamo dugumuiya:, ba:ma tetelo ebete ba:be hido komo ebene Gobogoboeno heloamo atamo a:hawakalimiya:. Ba: hibila, kebe komate Godokono tepo ipuwalo da:pola:na, ebene Gobogobote ba:bi komo iya:tawanomola, iyo, kebe komate awalela ipuwalo da:pola:na, ba:bi komo hiliyonomo ba: atumu ebete modobonomolo ulamenako. ¹¹Numa:la:, lumagino tepo ipuwoeno ukui eta lumagiti hibilo a:kiya:tawamene, huiyatiya ba:be lumagino gobogobo kapiyate ebene tepo ipuwoeno komo iya:tawala. Ba: ba:ba ka:na Godokono tepo

* 2:9 Ais 64:4

ipuwoeno ukui eta lumagiti iya:tawa modoboha; huiyatiya ebena Gobogobo kapiyate ebena komo iya:tawala. ¹²Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe hopolo demedehona ba:bi hiya:hiya: gobogobo ipuwalo Godote eta kapiya a hibima: midipa:tamo kika:miya:ha; ao, ebe huiyatiya ebena Gobogobonomo atamo ika:miya; ba:bene ale ebena oko kowatinama: ebete kebe hiya:hiya: helo atamo dito dikaa:miya; ale ebena Gobogoboeno ukui komodo ba:bi owalubi komo hidamo kiya:tawahama:nema.

¹³Ba:be mabuma: ale hopo habanapino mulu iya:tulame komamo Godokono tabo a:kolamagima:lema; ao, a huiyatiya ebena Gobogoboeno iya:tulame tabo komamo olamagiminakoma. Numa:la; ale Godokono taboeno ipuwa komokomo ebena Gobogoboeno owalubi komamo da:hawakalilamema; puya:te ebena ukuilo demalagidolona ba:ba:te ba:bi taboeno ipuwa komokomo hidamo kuwatema:na. ¹⁴Huiyatiya pote Godokono Gobogoboeno ukuilo emalagidolonaheno, ba:be lumagi modoboha: Godote tawakaluba:tamo dikalamena ba:bi hiya:hiya: helo komo kuwatema: Ba: hibila, ba:be lumagiti Godokono dito ikame komo hibima: midipa:godolo dulamemene, ba:bi komoeno mabu iya:tawaheno tawakalubino daedae ukui komoma: ba:bo kemalagidoloma:ne. Iyo, Gobogobote ebe owalubihino ebete ba:be Gobogoboeno oko owati komokomo hidamo a:kiya:tawamene. ¹⁵Huiyatiya la: numa:la; pote Godokono Gobogoboeno ukuilo demalagidolona, ba:be lumagi modobola kebe komate ebe ba:gala komo tawakaluba:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Gobogoboeno owalubi komamo hidamo kanagilamelelamema:ne. Huiyatiya kalakala konomola, hopo habanapi ipuwalo eta lumagiti modoboha: hibima: mididawagodolo da:pola:na ba:bi komo kanagilamelemema; mabu Godote ha:kiya ebena komo kanagilamelemema:ne.

¹⁶Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Dopamo tupuimi mabuni eta lumagiti Kodawa Godokono tepo ipuwoeno ukui hibilo kalawenakuiha; ba:bema: eta dawate modoboha: ebe uli komo iya:tumima:!” A hibima: midipa:te huiyatiya Kelisokono tepo ipuwoeno ukui komokomo hiliyonomo ya:lo uwatiya:ma.*

**Polote Kolini Sose Tawakalubino Anagiya:mida
Komoma: Ibi Da:kiyahalamiya:**

3 ¹Naeno hibima: midipi ekaka:la; nonolata, nale la:tamo dopamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo la: Godokono Gobogoboeno ukuilo demedehona ba:bako tawakalubima: keda:hanamiha; iyo, la: Kelisokono

* 2:16 Ais 40:13

emede ipuwalo a:lia:li gugudi huiyama: eda:hanamimata! Ba:bema: hibila, Godokono tabo iya:tulame ipuwalo na ba:be taboeno koko ipuwa komo la:tamo hawakalilame kamodoboha:, huiyatiya la: puya:te hopo habanapino ukuilo demedenama nale la: ba:bako tawakalubimo ba emalagidole la: ba:bo owalubilinakuimata. ²Iyo, ba:ba tetelo naeno iya:tulame ipuwalo nale la:tamo nono kapiya bikalamenakuimata, nale hibi baa: la:tamo ikalame kamodobonakuuha.

Ba:bene tete ga:ga:dopo ba peto, la: huiyatiya hibima: midi ipuwalo apepehoheno, ba:ma tetelo la: ba: atumu hibi baa: nahama: kamodobonaha:.* ³Numa:la:, hibima: midiha:pa:te keba ka:na kemedehona, la: ba:ba ka:na la:eno kateneno ukuilo emedenamata, iyo, la: ipuwalo komopa:te komopino mulu ukui ba:gala ilinama: ba maubaha, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba: hibila, ba:bi komodo la:eno hibi komote ba:ma ka:na hawakalana, la: la:eno kateneno ukuilo emedenamata.* ⁴Ba:gala nale dopamo a:goemo, la:eno sose ipuwalo etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe. Ba:be komodo la:eno hibi komote atumu kahawakalana, la:le hibima: midiha:pino emede komo bibamilatelenamata.*

⁵A:iye! Ba:moe Apolosiko potela:ka? Ba:gala na Poloko potela:ka? A netewapi ba: Godokono okopila, iyo, la: aeno oko ipuwado ebenu Hido Tabo hibima: a:midimata. Ba:bema: numa:la:, a netewapa:te la: ipuwalo hiya:hiya: oko bepowatima:, Godote atamo keba ka:na kika:mi ba: ba:ba ka:na.* ⁶Iyo, nale dopamo pete Hido Taboeno kikipo la: ipuwamo pamihote, ba:bene Apolosi pete ba:bi kikipo hunamo modobo beya bepehaminahui. Ba:bene a netewapino oko gala hapuni Godote ha:kiya ba:bi kikipatamo helo ba ikalame, iba:te hidamo ba:bo apepehuya:. ⁷Ba:bema: oko owati ipuwalo kikipo amihodawa ba:gala beya hola:minahalelamedawa ibino ododili komo ba: hegehegenomola, iyo, oko ipuwalo Godoko kapiyate konomo komo bododinako, mabu ebe kikipatamo helo ikalamedawala, iba:te hidamo ba:bema: apepehonaka. ⁸Numa:la:, Godokono umi ipuwalo puya:te kikipo amiho oko dowatihona ba:gala puya:te beya hola:minahalelame oko dowatihona, iba:te ibino hiya:hiya: komo ba ododili huiyatiya kapiya oko bowatina, ba:be mabuma: ebete ibino oko kapiyanomo gabodo danagilamelelamemene ibi hiliyonomatamo modobonomo huiya ba:bo kikalameholema:ne.* ⁹Ba: hibila, Apolosiko ba:gala na, a ba: Godokoba: oko kapimilo dowatinama: ba:bi okopila, ba:bene la: hibima: midipi ba: ebenu hidohido naha ilinate kebolo kapepehona ba:be pali hakala, ba:gala la: ba: ebete detena ba:be hido genamala.

* 3:2 Yun 5:12-13; 1Pit 2:2 * 3:3 1Kol 1:10-11 * 3:4 1Kol 1:12 * 3:5-6 Oel 18:4,11

* 3:8-9 Ma:t 13:3-9; Epe 2:20-22

**Kelisote Hibima: Midipino Hiya:hiya: Okoeno Komo
Koa:mo Emadolame Komodo Kohawakalilamema:ne**

¹⁰ Ba:bema: hibila, Godokono oko kowatinama: ebete ya:lo tetelo kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya:, na ba:be heloamo ebenu hidonomo genama ete oko la: ipuwalo ba:bo tupuimimo, mulu okodawate tuputupu ukuilo nopo keba ka:na ka:tamotenako ba:ba ka:na. Ba:bene naeno gala hapuni komo okopa:te pelamete, iba:te nale dopamo da:pehawakalimimo ba:be hototo mabu hunulu eta hido oko bekaowatina. Ba:bema: wadiyala okopi hiliyonomate ibino hiya:hiya: oko hidonomamo nulamenakamena:, ¹¹ mabu Godote ebenu genamoeno kodakoda hototo ya:lo amiya:, ba:be hototo ba: Ya:su Kelisotela. Ba:be mabuma: okopi ipuwalo eta lumagiti modobo:ha: Godote damiya: ba:be dopo hototo magubutiti eta uli hototo ba:bo kamima:.*

¹² Ba: hibila, okopa:te ibino hiya:hiya: ilina uwatenaka ba:be hototoeno genama ete oko kupula:ma:, ba:bene komo iba:te golodo ilina, ba:gala siliba ilina, ba:gala huiya kokonomo a:la:minale nakola uwatete, ba:bako hidohidonomo ilinamo genama ete oko ba:bo owatina. Huiyatiya komo iba:te balibali keha, ba:gala kalawa oga, ba:gala sa:lo uwatete, ba:bako ilinamo atu oko bekaowatina. ¹³ Ba:bema: Kelisokono Ko Hegelate da:puluhukumini, ba:bi genama etepino hiya:hiya: oko owati komate hibinomolo kohawakalahama:na: Iyo, iba:te genama ete ipuwalo kebe ilinamo detena, ebete pete ba:bi ilina hiliyonomo ebenu koa:mo ba pemadolame kubakubadopo ilina ba: dito kohawaminadigalema:ne, ba:bene koete naleha: ilina ba:bi kodakoda ilina kapiyate ebenu genamalo emedena tetelo ba:pola:namene. Ba: hibila, Kelisote ba:be gabodo hiliyonomo okopino hiya:hiya: hidohido oko ba:gala kubakuba oko ba:bo kohawakalilamema:ne.*

¹⁴ Ba:bema: Godote damiya:, kebe lumagiti ba:be hototo hunulu hido oko dowatina, ba:be lumagino okote koe ipuwalo wibohenu ebete ebenu hido huiya ba:bo kolawema:ne. ¹⁵ Huiyatiya kebe lumagiti Godokono genama ete ipuwalo kuba oko dowatina, ebenu okote koe ipuwalo alatiditi, ba:bene ebete Godokono malemale ipuwalo ebenu ka:ka: mula: komo kapiya kolawema:ne huiyatiya eta hido huiya a:kalawa:mene. Iyo, ba:be lumagino komote ba:ma ka:na kitanama:ne, eta lumagino genama koete ba woita, ebete ilinahenu ebenu ka:ka: kapiyago koe ipuwane keba ka:na ka:puluhukunako ebete Hunu Habalo ba:ba ka:na konilutama:ne.

---

* 3:11 Ais 28:16; 1Pit 2:4-6 * 3:13 1Kol 4:5

Hibima: Midipi Ba: Godoko Adikumino Genamala

¹⁶La: iya:tawahala, la: hibima: midipi ba: Godoko adikumino hiya: genamalata, ba:gala ebeno Gobogobote la: ipuwalo bemedena,*

¹⁷ba:bema: kebe lumagiti Godoko adikumino genama da:kubahimimini, Godote ba:be lumagi hibinomolo kokubahimima:ne. Numa:la:, Godoko adikumino hiya: genama ba: ebeno hido-talona genamanomola, iyo, la: hibima: midipi ba: ba:be genamama: eda:hanamata.

¹⁸Ba:bema: la: ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebe ha:da akamihoma:la:, iyo, etate hopo habanapino hiya:hiya: mulu ukui komodo ebe ha:kiya ebe muludawama: akagaa:la:. Wadiyala ebe huiyatiya hopo habanapino holoholo hapulu daedae lumagima: ba eda:na Godogodone hibi mulu ukui komo ba:bo nuwata:mene. ¹⁹Mabu hopo habanapa:te kebe komokomo ibino mulu ukui komoma: da:ga:lanana, huiyatiya Godote ba:bi komo ibino daedae ukui komoma: goena. Ba:be mabuma: ebeno Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Godote hopo habanapino mulu komamo gubi a:delamete, iba:te ba:bamo dito konegudima:na.”* ²⁰Ba:gala ebeno Bukalo ebete gala ba:ma ka:na kagoena, “Mulupa:te ibino tepo ipuwalo kebe nopo ka:tamolatenaka, na Kodawate iya:tawamo ba:bi ukui komodo eta hido komote a:kuluhukamene!”*

²¹Ba:bema: la: ipuwalo etate hopo habanapino mulu komoma: ebe ha:kiya ebe gala akawagamina:la: Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena, ebeno hiliyonomo hidohido komate la:enoma: eda:hana. ²²Iyo, na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala Pitako,^b a Kelisokono okopima: ba eda:hana la:eno okopima: atumu keda:hanama:. Ba:bene ba:moe hopoeno ilina hiliyonomo ba:gala hibi ka:ka: komo ba:gala hoe ipuwalo wato kikipo lawe komo ba:gala ba:ma tetelo dikulihona ba:bi komokomo hiliyonomate la:enoma: ba eda:hana, galane tetelo dikulihomena: ba:bi hiliyonomo komate atumu la:enoma: kakeda:hama:na:. Ba:bema: hibila, hidohido komo hiliyonomo ba: la:eno komola, ²³mabu la: Kelisokono tawakalubima: eda:hanamata, ebe ba: atumu Godokonoma: keda:na.

Ya:sukunu Hibi Oelamepino Hiya:hiya: Temeteme Komo

4 ¹Ba:bema: wadiyala la:le na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala komo a huiya hibima: midipi, la:le aeno komo ba emalagidole a Kelisokono hibi okopima: na:midiya:la:. Iyo, Godote dopamo dugumuiliya:, ebete ba:ma tetelo ba:bi komo puya:tamo da:hawakalilamiya: iba:te hopo habanapi hidamo kiya:tulamema:, a ba: ba:bi okopila. ²Numa:la:, ba:moe

^b **3.22** Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* **3:16** 1Kol 6:19; 2Kol 6:16 * **3:19** Yauba 5:13 * **3:20** Ohale 94:11

hopolo eta kodawate ebena hiliyonomo okopi ipuwalo kapiyakapiya kuwatema:ne iba:te komopino oko namutulubima: keda:hanama:, ba:bema: ba:bi watowatopa:te komo okopino ododili ipuwalo ibi hidonomamo ba owalubilina ibino kodawa ba:bo kokalakaluimima:na:, iyo, iba:te ba:be gabodo ibino tepo ipuwoeno hibi komo ebetamo kohawakalimima:na:.*

³⁻⁴Ba:bema: naeno komo ba:ma ka:nala, na ha:kiya naeno komo anagiya:midaheno ba:be komo naeno anagiya:midadawa Godotamo miya:panamo. Ba:bene la:le naeno oko komo anagilamelenamete kubama: da:ga:lama, ba:gala gabomana:te atumu naeno komo anagiya:mida ipuwalo kubama: da:kaga:lama:na:, na ba:be komoma: ukui bilibilima: a:keda:mo. Ba: hibila, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti na kuba ododidawama: kamidinina:, huiyatiya numa:la:, Godoko kapiyate naeno hibi komo iya:tawala, naeno tepo ipuwoeno ukui komoteha.

⁵Ba:be mabuma: Kodawa Kelisote puluhukuhino, la:le eta lumagino komo anagiya:midamete ebe kubadawama: akaga:lala:. Ba: hibila, Kelisokono hibi tetenomolo ebe ha:kiya tawakalubino komo ba panagilamelelame, iba:te ba:ma tetelo kebe komo du ipuwamo dugumuilina ba:gala kebe ubi komo ibino tepo ipuwamo dawaminalena, ebete ba:bi hiliyonomo komo alamo uluhukulatelete ba:bo kohawakalilamema:ne. Ba:bema: ba:be tete ba: Godokono hido tetema: keda:ma:ne, ebete ebena hiliyonomo tawakalubino hidohido ododili mabuma: ibi komililameholema:.*

⁶Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno ukui kotuputupuilamema: nale Apolosiko ba:gala na, aeno oko komo ba hawakalimi ba:moi hiya:hiya: tabo la: biya:tulamemata. Na ubila la: naeno iya:tulame tabo komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:nemata, Godote ebena Bukalo a keba ka:na ka:tutumua:tena, la: ba:bi hidohido owalubi komone a:kohobila:hamata, iyo, modoboha: la: ipuwalo etate etoeno ododi komoma: ebe kapiya ba awagamina eta lumagino komo kubama: dito goe.* ⁷La: ba:ma ka:na kemalagidolutama, Godote la: hiya:hiya: miya:tete eta hunamo ba adipate eta huiyatiya hopamo dito ihati? Ao, eba ka:naha:, ebete la: kapiya tawakalubima: a:midilia:ta, la:le awagahaheno kopola:nama:. Numa:la:, kebe hidohido komate la:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Godote malemalelo la:tamo dito ikalamia:ta, la: ha:kiya la:eno heloamo eta hido komo kalaweha:. Ba:bema: mabu keka: la: ipuwalo komopa:te ibi ha:kiya ibino komoma: dawagaminalena?*

⁸A:iye, la: puya:te dawagahanama, la: kubamo emalagidolonamata eta kapiya modoboha: komote la:godolo kitanaha:! Diyala, la:eno ukuilo la: ba:ma ka:na da:ga:lonama, Godokono Gobogobote hibima: midipa:tamo

---

* 4:2 Luk 12:42 * 4:5 1Kol 3:8 * 4:6 Lom 12:3 * 4:7 Lom 12:6

dikalamena, ba:bi komo ipuwalo la: dogodogopima: ba eda:ha huiyatiya a komopa:te awaepima: eda:hanama:! Ba:gala la: da:kaga:lanama, Godokono umi ipuwalo la: koko gawadubuma: ya:lo eda:huiмата, huiyatiya aha:!

Ba:bema: na Polote ba:bako daedae ukuipa:tamo na:goemo, la:le koko gawadubuma: hibilo neda:hatale, a Ya:sukunu hibi oelamepa:te la: mabuma: ba:kalakalahana:, iyo, a ba:be komone biya:tawahana:, la: ba:gala a, ale kapimilo koko gawadubuma: ba eda:ha hiliyonomo tawakaluba:te atamo kalakalago kopapamila:hama:na. ⁹Huiyatiya Godokono ubi komo eba ka:naha:, iyo, naeno umi ipuwalo ebete a hibi oelamepi ya:lo a:miya:tiya: hibima: midipi ipuwalo ale kuititinomopima: keda:hanama:. Ba:be mabuma: ebete gabomani kaduhilamenaha:, iba:te a hibi oelamepino komo anagilamelea:mete a kubapima: ka:milo tawakalubino holoholo hapulu a dito kanakapua:mema:. Iyo, ebenu ubi komo ba:ma ka:na itana, ebenu Hunu Habalo demedena ba:bi nopopi, ba:gala kuba gobogobo ba:gala hopo habanapi atumu, ibi hiliyonomate aeno modoboha: komo hibinomolo kumima:.

¹⁰A:iye! Diyala, la: ba:ma ka:na demalagidolonama, a Kelisokono hibi oelamepa:te ebe mabuma: daedaepima: eda:hanama:, huiyatiya la: ebe ipuwalo mulupima: eda:hanamata! Ba:gala la: ba:ma ka:na da:kemalagidolonama, a hibima: midi ipuwalo heloha:ma: ba eda:hana huiyatiya la: helonomoma: eda:hanamata, iyo, tawakaluba:te la: hunamo ba wadiya:paa:lalete iba:te huiyatiya a kokoha:pima: ga:lana!

¹¹⁻¹²Huiyatiya numa:la:, aeno hibi komo ba: ba:ma ka:nala. A oko tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku, komo hiliyonomo tetelo baa: kape komote a ua:menako ba:gala beya kapete atumu atamo a:kapenako, iyo, a kubakuba kaliko kapiyakapiya bepupulinakoma:. Ba:be mabuma: a ha:kiya aeno modoboha: komo ulamelea:mete komo tetelo a mani nanekele kuwatema: kodakoda oko aeno kokotamo dito owatinakoma:. Ba:gala eta komo. Aeno laha genama hibilo pola:naheno, a hiya:hiya: hopolo ba wapata:lamena ba:bo lahatepahanatonanakoma:, ba:bene komo tetelo hibima: midiha:pa:te a ba iduduputia:me a tatakolo dalukuinaka, a huiyatiya ibi mabuma: Godoko betoemehonakoma: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. Iyo, keba tetelo tawakaluba:te temeteme atamo dikaa:menaka, a huiyatiya oko owati ipuwalo kodakodalo la:mota:hananakoma:, * ¹³ba:gala iba:te ibino tabamo a da:kubahia:mena, a ibi malemale tabamo owalubilinakoma:. Ba:bema: wadiyala la: a hibi oelamepino komo ba:ma ka:na hidamo niya:tawahala:, hopo habanapino umi ipuwalo a ba: ibino nene huiyama: eda:hanama:, iyo, iba:te a ubiha:ma: ba eda:hana, a kuba nibo ilinama: ga:late gigilepalama: ya:lo a:midiya:.

* 4:11-12 Oel 18:3; 2Kol 11:23-27; 2Tes 3:8; Ma:t 5:44

**Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Puya:te Polokono Tabo Laweheno,
Ebate Iba:tamo Heloamo Puluhukuma: Dolamagiya:**

¹⁴O naeno mabuluba:la, nale ba:moe tabo la:tamo hilopo ikalamema: kamiya:teha:. Ao, nale konomamo demalagidolenamo la: ba:bako gugudima: ba eda:hana, naeno ubi ba:bema: ihatemo la: hibi gabo kiya:tulamema:. ¹⁵Numa:la:, la:eno Kelisoko ta:mata komoma: la:eno iya:tulamepi hiliyonomate ba pola:na, lumagiti ibi ka:lamiholema: da: kamodobonaha:, huiyatiya na kapiyate la:eno nabiwi huiyama: eda:namo. Iyo, la:le Ya:su Kelisoko ipuwalo kemedenama:, ebena Hido Tabo la:tamo olamagi ipuwalo na ba: dopo lumagima: edimo, * ¹⁶ba:bema: naeno guguda:la:, nale la: betoelameholemata, la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le na la:eno nabiwi nibaminatena:la:. * ¹⁷Numa:la:, ba:be komo ba emalagidolo nale naeno eta hibima: midi gudu Timotiko la:tamo poememo, mabu nale konomamo demalagidolonamo ebete ba:bako guduma: eda:na, iyo, ebete naeno ubi komo hibinomolo ododilinako. Ba:bema: ebete la:tamo da:puluhukumini, nale hiya:hiya: hopolo sose tawakalubi Kelisokono emede komoma: keba ka:na kiya:tulamenakomo, ebete ba:bi atu komo ba: ba:ba ka:na la: kakapiya:tulamema:na:ta. *

¹⁸Na ba:moe komo iya:tawala, la: komopa:te nawagahanamata mabu la: kubamo ba:ma ka:na emalagidolonamata, nale la:tamo a:kapa:mo.

¹⁹Huiyatiya aeno Kodawate ubi dihatemene, tete tatalila na hibilo kopema:nemo. Ba:bema: ba:ba tetelo nale ba:bi awagahapino hibi komo kopumima:nemo, ba:ma ka:na ibino tabo ga:la kokonomola huiyatiya Godogodone duluhukuna ba:be hibi helote iba:godolo kitanaha:.

²⁰Numa:la:, Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komoeno ipuwate lumagino ukui tabo komone kuluhukunaha:, ao, ba:be komoeno ipuwate kapiya gabodo kohawakalama:ne, ebe ba: Godokono helote lumagino emede ipuwalo ditanamene ba:be gabola. * ²¹Ba:bema: la: puya:te dawagahanama, la:eno ubi keba ka:nala:ka:? Nabiwiti ebena wato koko gugudi kukamo keba ka:na kalukulinako, la:eno kuba ododili mabuma: nale la:tamo ba:bako komo ba:ka:pododimo? Huiyatiya na peheno, wadiyala la: dopamo la:eno awagaha komone nohobila:huya:la:, ba:bene na malemale ukuia:go ba:gala tataba komago la: naeno guguda:tamo ba:bo kopema:nemo.

**Polote Kolini Sose Tawakalubi Da:kiyahalamiya:, Iba:te
Konomo Kuba Ododidawa Dito Konoemema:**

5 ¹Ba: hibila, la: ipuwalo eta konomo kubate duluhukui, komo hiya:hiya: tawakaluba:te ba:be komoma: tabo a:ga:lanaka,

* 4:15 Gal 4:19 * 4:16 Pil 3:17 * 4:17 Oel 19:22 * 4:20 1Kol 2:4

iyu, la:eno sose kapiyuimidawa etate ebenu nabiwino kamenago kapiyama: eda:nako. A:iye! Godoko iya:tawaha:pi ipuwalo ba:bako kubate a:kuluhukale, mabu ibi iya:tawahala ba:be hilopo ododi komo kubanomoma: eda:na! Huiyatiya la: koko daedaepi huiyama: ba eda:hana, ba:be kuba ododidawatamo la:le eta komo kododiha:!* ²A:iye! Mabu keka: la:le la:eno sose komoma: dawagahanama? Wadiyala la: huiyatiya la: ipuwalo ditana ba:be kuba mabuma: tepo temetema:go nihimiya:la:, ba:gala wadiyala la: kuba ododidawatamo talona nihatemiya:la: ebete la:eno kapiyuimi ipuwamo gala akapa:la.

³⁻⁴Numa:la:, nale muhulunomolo ba emedena, huiyatiya Kelisoko ipuwalo nale naenu gobogoboenu ukui komamo la:go kapimilo bemedenamoma. Ba: hibila, nale galane la:eno Kolini habamo puluhukuti kuba ododidawoenu komoma: keba ka:na da:pododimo, na huiyatiya la:tamo puluhukuhino dopamo ba: ba:ba ka:na nale ba:be dubuino komo Kodawa Ya:sukunu mahilamo anagiya:midamete kuba huiya ihatemimo. Ba:bema: nale lutaha: tetelo la:le gala da:kakapiyuimima, wadiyala naenu gobogoboenu ukui komamo papamila:hate Kodawa Ya:sukunu heloamo* ⁵ba:be dubu Saitanatamo dito nikamiya:la:. Numa:la:, la: ba:ba ka:na dododima, Saitanate ba:ma tetelo ebenu ape kokubahimima:ne, huiyatiya aenu Kodawate ebenu Ko Hegelalo ba:be dubuino gobogobo hapuino ka:ka: dito komula:mema:ne.*

⁶Ba: hibila, la:le dawagahanama ba:be komo ba: hido komoha:. La: iya:tawahala, tawakaluba:te ba:ma ka:na ga:lana, "Palawa baa: kokalimima: kamenate huhuimino puhulu ilina nanekelenomo palawago da:kapiyuimimini, baa:te ha:kiya ba:bo kohuhuma:ne." Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi ipuwalo awagaha komo deha:potonomote ditana, ba:be kubate ha:kiya koma: keda:ma:ne, aba: hibila:ka:?" ⁷Ba:bema: wadiyala la:le pakala emede komoenu awagaha komo hiliyonomo la:eno kapiyuimi ipuwane nuluhukulatela:la:, la: ipuwalo eta kuba deha:potonomote itanahenu Godokono umi ipuwalo la:le uliulinoma: keda:hanama:.

Numa:la:, gogo hiliyonomolo Yunapa:te ibino Adaguila: Poko^c ba ododi iba:te ba:be Pokoenu palawa baa: ohoma: huhuimino puhulu palawago kapiyuimihino ohonaka, mabu Godote ibi ba:be komo kododinakoma: ya:lo a:tutumulateliya:. Iyo, ebete ibi biya:tulamiya: huhuimino puhulu ilina ba: gola, tawakaluba:te awagaha ipuwalo kebe kuba komo dododilinaka ba:bi komo huiyala, ba:bema: iba:te ebetamo ibino ko poko tupuimihino, iba:te dopamo ibino hiliyonomo genamane huhuimino puhulu uluhukulatelenomo nuluhukulatelenakamena:.

^c 5:7 Buka ka:lamiholeadawa, ama: ba:moe Pokoenu ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Ma:t 26:2 komoenu owalubi tabo numiya:.

* 5:1 Hawi 18:7-8; Tutumu 22:30 * 5:3-4 Kol 2:5 * 5:5 1Tim 1:20 * 5:6 Gal 5:9

Huiyatiya Kelisote a hibima: midipi mabuma: ebena ape Adaguila: Pokoeno sipi-goe deha:potomo miditi Godotamo ba ikame, ebena hawi ka:ka:la: komodo ebete a uliuli tawakalubima: ya:lo a:midiya: ale aeno kuba ododili komoeno hoe huiya uwatekapoma:.* ⁸Ba:bema: a hibima: midipa:te Godoko adikumilo eta ko poko ebetamo ododi tupuimihino, wadiyala ale dopamo aeno pakala emede komoeno awagaha komo hiliyonomo a ipuwane kuluhukulatelema:nema. Ba:ma ka:na aeno tepo ipuwalo hiya:hiya: kuba ododili ukui komate pola:naheno, hibi gaboeno ododili komo ba:gala tabo ga:la komo kapiyate aeno emede ipuwane bikulihonakomena.*

⁹Ba:bema: nale la:tamo dopamo da:poemimo, ba:be leta ipuwalo la: ba:ma ka:na kiyalamimata, la: bohelemele pilolo duwatanaka ba:gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba:bako tawakaluba:go akakapiyala:.
¹⁰Huiyatiya modoboha: la: naeno taboeno ipuwa kubamo lawe. Numa:la:, la: sose tawakalubi ipuwalo puya:te ba:bako koko kuba dododilina nale ibino komo kapiyama: olamagimo, mabu ibi Godokono hibi komo ya:lo iya:tawahuya. Huiyatiya hopo habanapi ipuwalo komo hiliyonomate Godokono komo kiya:tawahanaha, ba:bema: iba:godolo kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komate ba:pola:na, ba:gala iba:te dogodogopima: keda:hama: ubi konomamo ba miya:te komo tetelo komopino ilina pilolo uwatenaka, ba:gala iba:te hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo akadikulamenaka. Ba:bema: nale la:tamo talona kihateha: ba:bako hibima: midiha:pa:go wapata:lamema:, mabu la: ba:moe hopolo iba:go kapimilo ba emedena gabote a:kitanamene la: ha:kiya la: ibi ipuwane hibinomolo kowatiya:midalema:.
¹¹Iyo, nale la: sose tawakalubino komo kapiyama: olamagimo. La:le pui la:eno hibima: midipi ekakima: da:ka:laminama, ibi ipuwalo pote bohele pilo o kamena pilo dododinako, pote dogodogodawama: keda:ma: ubi konomamo dihatenako ba:gala pote eta ida:da:lino gobogobo dadikuminako, pote komopino komoma: ha:da amiho gabodo kuba tabo dolamaginako ba:gala pote gamoda da:nihonako, ba:gala pote komopino ilina pilolo duwatanako, nale ba:bako sose lumagino komoma: la: gala na:kakiyalamitamata la: eba:go akakapiyala:, iyo, la: eba:go baa: nahama: la:tamo talona bihatelamemata.*

¹²⁻¹³Ba: hibila, puya:te sose ipuwalo pola:naheno Godote ha:kiya ba:bi hibima: midiha:pino komo kanagilamelelamema:ne, ba:bema: ba:be oko ba: ebena, na ebe tolemelo a:kowata:lemo. Huiyatiya sose ipuwalo da:pola:na ba:bi tawakalubino komo anagilamelelame oko hiya:la, iyo, Godote ba:be oko a hibima: midipa:tamo ikaa:miya:. Ba:bema: la: ipuwalo puya:te kuba dododilina ibino komo nanagilamelelametota:la:,

---

* 5:7 Ais 53:7; 1Pit 1:19 * 5:8 Tutumu 16:3 * 5:11 2Tes 3:6; Tai 3:10

mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na bitana, “La:le konomo kuba ododidawa la: ipuwane dito noemiya:la!”*

**Hibima: Midipa:te Olowabeletihui Komoma: Gabomana:tamo
Tolamema: Polote Talonama: Da:goiya:**

6 ¹Ba:moe ba: eta komola. La:eno kapiyuimi ipuwalo etate etago eta komoma: dolowabeletihumina:, mabu keka: la:le Godokono ubi komoma: toleheno gabomanino tabo anagiya:midadawatamo da:tolamema, ba:be tuputupu emede komo iya:tawaha: lumagiti la:eno komo kanagiya:midalamema? A:iye! Wadiyala Godokono sose tawakaluba:te ha:kiya ibino olowabeletihui komo nanagilamelelama:mena! ²La: ba: iya:tawahala, galane tetelo Godokono tawakaluba:te ba:moe hoponapi hiliyonomoeno komo kanagilamelelamema:na. Iyo, Godokono ubilo la:le ba:be anagiya:mida oko ipuwalo kopola:nama:nemata, ba:bema: ba:ma tetelo kebe olowabeletihui komate la: ipuwalo dikulihonaka, la:eno ukui ba:gala helo modobola ba:bi hegehege komo tuputupulu kanagilamema:, aba: hibila:ka:?” ³Ba:gala la: hibilo iya:tawahala, Godote ebenu Hunu Haboeno hiya:hiya: oko kowatihonama: dododiliya:, ba:bi nopopino komo a hibima: midipa:te kanagilamelelamema:nema:. Ba: hibila, a ba:be oko kowatima: Godote modobo helo atamo kikaa:mema:ne, ba:bema: a iya:tawahanomola, ba:moe hopolo atamo kebe komate dikulihona, ebete modobo helo atamo atumu na:kikaa:mena ba:bi komo hidamo kanagilamema:. ⁴Ba:bema: mabu keka: la:le olowabeletihui ipuwalo gabomanino tabo anagiya:midapa:tamo da:tolamenakoma? Numa:la:, a sose tawakalubi iya:tawahala, ba:bi hibima: midiha:pa:te Godokono komo ba:gala aeno komo hibilo kiya:tawahanaha:. ⁵A:iye! La:le kohilopohoma: nale la:eno kuba ododi komo ba:bema: hawakalimimo. Na iya:tawala la:eno komo mulu ukuipi ba:pola:na, ibi ba: modobola la: hibima: midipino olowabeletihui ipuwalo la:eno komo kanagilamelelamema: Huiyatiya diyala, komo la: ba:ma ka:na daedae ukuilo da:ga:lonama, “Eta mulu ukuidawate aeno kapiyuimi ipuwalo kalutaha:.” ⁶Numa:la:, la: hibima: midipi ekakima: ba eda:ha, la:eno daedae ukui mabuma: etate eta gabomanino tabo anagiya:midadawatamo dito magatanakomata, iyo, la:le la:eno olowabeletihui komokomo hibima: midiha:pa:tamo watanakomata!

⁷A:iye! La:eno kapiyuimi ipuwalo etate eta gabomana:tamo da:magatamene, ba:ba tetelo la:eno alaholodawa Saitanate la:eno wato kikipo ya:lo a:lawe, iyo, la: ebenu ubi komamo a:papamila:hamata! Numa:la:, etate ama:tamo kuba ododiti ba:bene ama: ba:be komo dito degebolememena:, ba:be komo modobola, huiyatiya modoboha: wato kikipo Saitanatamo dito

* 5:12-13 Tutumu 13:5; 17:7 * 6:2 Haw 3:21

ikame! Iyo, etate amia: no eta ilina pilolo lawete ba: bene ama: ba: be komo dito dadodomena:, ba: be komo modobola, huiyatiya Saitanata mo papamiwata modoboha:!⁸ Ba: bema: la: eno ododi komo eno kuba bada konomola: ka:, mabu la: le hibima: midipi ekakima: ba eda: hana etate etatamo kuba bododinakomata ba: gala eto eno ilina pilolo a: kalawenakomata!

⁹ La: ba: iya: tawahala, tuputupulu emedeha: tawakaluba: te Godokono Ko Gawadalagi habo eno hidohido dogodogo komo ipuwalo eta komo a: kalawa: mena:. Iyo, ba: moe komo ba: hibernomola, puya: te bohelemele ba: gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba: gala ida: da: lino gobogobo dadikulamenaka, ba: gala dubu gabatamo dododilina ka:, ¹⁰ ba: gala komopino ilina diya gabodo pilolo duwatanaka, ba: gala komopino ilina ibino heloamo dito duwatanaka, ba: gala dogodogopima: keda: hama: ubi konomamo da: miya: tenaka, ba: gala gamoda da: nihonaka, ba: gala komopino komoma: ha: da amiho gabodo kuba tabo da: ga: lanaka, ba: bako kuba ododilipi hiliyonomo ipuwalo etate Godokono Ko Gawadalagi habo eno hidohido komo a: kuwata: mene. ¹¹ Numa: la:, dopamo tetelo komo la: ba: bako kuba ododili ipuwalo emedenamimata, huiyatiya kalakala konomola, ba: ma tetelo la: ba: ba ka: na kemedena ha:. Iyo, Kodawa Ya: su Kelisote la: eno kuba ododili komo dukulalelami, ebete a eno Godokono Gobogobo eno heloamo la: ebene tuputupupima: ba midili, la: le ebene ubi komokomo kapiya kododilina koma: la: talonapima: ba: bo eda: huimata. *

**Hibima: Midipa: te Ibino Apa: mo Ododili Komamo
Godoko Nawagaminanakamena:**

¹² Ba: bema: diyala, la: ipuwalo etate natamo ba: ma ka: na da: goemene, “Numa:, apa: mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo nale eta komo kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba: bene nale ebene tabo ba huiya kogoema: nemo, “Iyo, na Kelisoko ipuwalo tutudawama: ba eda: na, talona natamo hibilo kitanaha: eta komo kododima:. Huiyatiya numa:, apa: mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo komo ododili komate na eno hibima: midi ipuwalo na a: kowalubina: mena:, ba: bema: nale na eno tepo ya: lo a: kodakoduimiya: mo ba: bako kuba ododili komamo a: kapapamiwatamo, iyo, nale eta kuba ododi komo na eno namutudawama: a: kamida: mo.”*

¹³ Ba: bema: diyala, eta lumagiti tabo ba: ma ka: na da: goemene, “Numa:, Godote tawakalubino kape mabuma: hiya: hiya: baa: ododililamiya:, ba: gala ebete tawakalubi ba ododili ibino tepo ipuwamo ubi komokomo ba: bo miya: telamiya: baa: konahanama:.”

Ba: bene nale ebene tabo ba: ma ka: na kohuiyama: nemo, “Iyo, Godote tawakalubi ba: gala ilina hiliyonomo ododiliya:, huiyatiya ebene ubi

---

* 6:9-10 Gal 5:19-21; Epe 5:5; Haw 22:15 * 6:11 Tai 3:3-7 * 6:12 1Kol 10:23

tetelo ebete kateneno ubi komokomo ba:gala baa: naha komo kapimilo dito kohawaminadigalema:ne. Ba:bema: ko komo ba: ba:ma ka:nala, la: dubate la:eno apa:mo hiya:hiya: kuba ubi komo bohelemela:tamo ba:gala kamenakamenatamo ododili modoboha:, mabu Kodawate tawakalubino apeno modoboha: komokomo ipuwalo ibi malemalelo ba owalubilina, ubi ba:bo ihatenako iba:te ibino apa:mo ebene ubi komokomo kapiya kododilinakoma:.”* ¹⁴Numa:la:, Godote aeno Kodawa hoe ipuwane ba adipate ebene hoe ape ba:bo ka:kimiya:, ba:bema: ebete ebene heloamo a wadiya:paa:telo aeno ha:laha ape atumu kakaka:kilamema:ne.*

¹⁵La: ba: iya:tawahala, a hibima: midipi hiliyonomate Kelisokono talona apema: eda:hanama:, ba:bema: aeno hiya:hiya: ape ba: ebene apeno hiya:hiya: komola. Ba:be mabuma: a ipuwalo etate Kelisokono talona apeno eta komoma: ba eda:na, ebete dubu bilibili kamenatamo ba:ka:tomene eba:go kuba ba ododi kapiyama: keda:ma:? Ao, ba:be komo ba: kubanomoma: keda:ma:ne!”* ¹⁶A:iye! La: iya:tawahala, keba tetelo eta dubuti ebene ape dubu bilibili kamenatamo dikamemene, ibi netewapa:te kapiyama: ba:bo keda:ma:na:, aba: hibila:ka:? Numa:la:, ibi netewapino komoma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Dubuti kamenago kapiyama: keda:ma:ne,”* ¹⁷ba:bema: ba: ba:ba ka:na pote hibima: midi ipuwalo ebene gobogobo Kodawa Kelisotamo dikamemene, ibi netewapa:te gobogobo hapulu kapiyama: keda:ma:na.*

¹⁸Ba:bema: hibima: mididawa, wadiyala ama:le bohelemele ba:gala kuhi pilo, kamenakamena ba:gala dubu pilo, ba:bako hiliyonomo ododili komokomo ama:le kuba nibote patema: goelo ba:bi ododili ipuwane nalahula:nakuya:. Ba: hibila, pote ba:bako kuba dododimini, ba:be komodo ebe ha:kiya ebene ape kokubahimima:ne, huiyatiya komo hiliyonomo kuba ododili komo eba ka:naha:. ¹⁹Ama: iya:tawala, Godote ama:tamo dikami ba:be Gobogobote ama: ipuwalo ba emedena, amia:no apete ba: ebe adikumino genamama: eda:na, aba: hibila:ka:? Iyo, amia:no ape ba: amia:noha:, ²⁰mabu Kelisote ebene huiya konomo hawa:mo ama: a:lawia:ta. Ba:bema: amia:no apeno ododili ipuwalo wadiyala ama:le ebe kapiya kawagaminanama: hiliyonomo komokomo nododilinakuya:.*

Dubu Ba:gala Kamena Ibino Kapiyama: Eda: Komoma:

Polote Sose Tawakalubi Diya:tulamiya:

7 ¹Ba:bema: la: dopamo la:eno leta ipuwalo kebe komoma: na da:kiyanamima, nale ba:ma tetelo ba:bi komo la: kiya:tulamema:nemata. Dopo komo ba: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, “Dubuti kamena laweheno ebe ha:kiya demedenamene, ba:be komo ba: hido komola.”

* **6:13** 1Tes 4:3-5 * **6:14** Lom 8:11; 1Kol 15:20; 2Kol 4:14 * **6:15** Epe 5:30

* **6:16** Ma:t 19:5 * **6:17** Yon 17:21-23; Lom 8:9-11 * **6:20** 1Kol 7:23; 1Pit 1:18-19

²Huiyatiya bohelemele ba:gala kamenakamena pilo komo ipuwalo, iyo, atumu kuhi ba:gala dubu pilo komo ipuwalo Saitanate kuba gabamo emogabuimi komo hiliyonomo bewadahenako, ba:bema: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo wadiyala eta dubuti ebena kamena na:lawa:mene, ba:gala eta kamenate atumu ebena awi na:kalawa:mene. ³Ba:gala dubu ebena kamenago kapiyama: eda: ipuwalo, kamenate ebena awi kokalakaluimima: wadiyala ebete ebena ape ebetamo nikamenakamene, ba:gala dubuti atumu ebena kamena kokalakaluimima: ebena ape ebetamo na:kikamenakamene, mabu Godote ebena ubi komo tawakaluba:tamo dopamo ba:ba ka:na ihatiya:. ⁴Numa:la:, ba:be komo ipuwalo kamenate ebena ape namutudawama: keda:naha:, awiti ba: ebena ape namutudawama: eda:na, ba:gala atumu dubuti ebena ape namutudawama: keda:naha:, huiyatiya ebena kamenate ebena ape namutudawama: keda:na. ⁵Ba:bema: dubuti ebena kamenago kapiyama: eda: ipuwalo etate etatamo ba:be komo kododima: talona akihata:la:, huiyatiya ibi netewapa:te ukui kapiyama: ba eda: ba:ma ka:na da:ga:lamena:, iba:te gopowahi tetelo kapiyama: eda: komo a:kododa:mena: iba:te Godokoba: tabo ga:la komo kododinakoma:, ba:be komo kubaha:, hido ododi komola. Huiyatiya iba:te kebe gopowahi tete dihatemena: ba:ba teta:mo da:nuluhukumina:, wadiyala iba:te kapiyama: eda: komo tiyonomolo gala na:katupuima:mena:, mabu Saitanate kateneno ubi komodo iba:tamo da:wadahenako, iba:te ba:bi kuba gabamo emogabuimi komamo eta dubago o eta kamenago gudi modoboha:. ⁶Huiyatiya la: hidamo niya:tawahala:, la:le la:eno komo komiya:patepama: na Polote la: katutumulateleha:, ao, nale na:goemo talona puliyala la: ba:be komo kododima:.

⁷Ba: hibila, naeno ubi komo ba:ma ka:na bitana, la: kamenakamenaheno emedena modobola, nale keba ka:na kemedenamoma ba:ba ka:na. Huiyatiya na iya:tawala Godote kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya: nale kamenaheno kemedenamoma:, diyala, ebete ba:be atu helo la: komopa:tamo da: kikalameha:. Iyo, hibima: midipa:te ebena hiya:hiya: oko kowatihonama:, ebete iba:tamo ebena hiya:hiya: helo dito ikalamenako, ba:ma ka:na ebete eta hiya:nomo helo kapiya lumagitamo ba ikame huiyatiya etatamo eta hiya:nomo helo ba:bo kakikamema:ne.

⁸Ba:bema: hibima: midipi dubu ipuwalo puino kamenakamenate da:ha:lahuya: ibino komoma: ba:gala hamolehamoleno komoma: na Polote tabo ba:ma ka:na goemo, nale kamenaheno keba ka:na kemedenamoma, wadiyala iba:te ba: ba:ba ka:na nemedenamena:. ⁹Huiyatiya ibi ipuwalo kebe dawoeno kateneno ubi komate helohelonomoma: deda:hana, ba:ma ka:na eta dubuti kamena laweheno kuba ododi komamo da:gamene, wadiyala ba:bako dubuti eta kamena na:lawa:mene ba:gala ba:bako kamenate atumu eta dubu na:kalawa:mene. Numa:la:, keba tetelo dubuti

kamena tuputupu gabodo da:lawemene, ba:be komo ba: hido komola, huiyatiya ebete laweheno ebenu tepo ipuwalo koenomoma: deda:mene, ba:be komote Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komoma: keda:ma:ne.*

¹⁰⁻¹¹Ba:gala eta komo. Kebe dubuti ebenu kamenago demedena ba:gala kebe kamenate ebenu awa:go demedena, nale ba:bako tawakaluba:tamo tutumu tabo bikalamemo, ba:moe tutumu tabo naenu ukuiha:, ebe ba:aenu Kodawoenu tutumu tabola. Iyo, ebenu ubi komo ba: ba:ma ka:nala, dubuti ebenu kamena dito akibuka:la: ba:gala kamenate atumu ebenu awi akamiya:pala. Huiyatiya kebe kamenate ebenu awi ya:lo da:miya:pui, wadiyala ebete awihino dito nemedenamene, ba:bene ebete ba:ba ka:na ba emedena ukui hiya:ma: deda:mene, talona a:kitanamene ebete ba:be atu awa:go kapiyama: gala keda:te eba:go gala kakemedenama:.*

¹²Ba:bema: nale la: komopa:tamo eta tabo begoemo, ba:moe tabo da:naenu ukui komola:, iyo, ba:moe tabote aenu Kodawagodone natamo da: kapeha:. Diyala, la: hibima: midipi ipuwalo eta dubuti ebenu hibima: midiha: kamenago demedena, ba:bene ba:be kamenoeni ubi ditama:na eba:go kemedinama: ebete ebe dito akibuka:la:. ¹³Ba:gala hibima: midi kamenate hibima: midiha: awa:go demedena, ba: atumu ba:be dubuino ubi ditama:na eba:go kemedinama: ebete ebe dito akibuka:la:. ¹⁴Ba:hibila, Godote eta hibima: midiha: dubu ebenu hibima: midi kamena ipuwado ebe tatalia:mo komagahema:ne, ba:gala ebete hibima: midiha: kamena atumu ebenu hibima: midi awi ipuwado ebe tama:mo pema: kowalubima:ne. Numa:la:, ba:be komote hibima: eda:ha:tale, ba:be dubu ba:gala ebenu kamena ibino guguda:te Godokono umi ipuwalo dalowa:ma: ba eda:ha, iba:te ebetamo pelamema: ba:ka:modobona: huiyatiya ba:be komote ba:ba ka:na kitanaha:, ao, ba:bako guguda:te Godoko tama:mo pelamema: talona puliyanomola.

¹⁵Huiyatiya numa:la:, keba tetelo hibima: midiha: kamenate ebenu hibima: midi awi miya:pama: ubi dihatemene, ba:gala keba tetelo hibima: midiha: dubuti ebenu hibima: midi kamena miya:pama: dewagelemene, hibima: mididawate eta duhimi komo akododa:la:. Ba:bene hibima: midiha:dawate ebenu hibima: midi kamena o awi ba:ba ka:na da:miya:pamene, ba:ba tetelo hibima: mididawate tutunomoma: ba eda: eta matuhumi komote ebegodolo gala a:kitanamene. Huiyatiya Godote a hibima: midipi hiliyonomo ya:lo a:ka:miya: ale komopa:go alaholohoheno tataba ipuwalo kemedinama:,* ¹⁶ba:bema: hibima: midi kamena, wadiyala ama: gabo nohowadiya: amia:no hibima: midiha: awa:go tatabalo kemedinama:. Diyala, amia:no awiti ama: ipuwado ebenu ka:ka:mula: komo da: lawemene. Ba:gala hibima: midi dubu, wadiyala ama: ba:

* 7:9 1Tim 5:14 * 7:10-11 Mat 5:32; 19:9 * 7:15 Lom 14:19

atumu gabo na:kohowadiya: amia:no hibima: midiha: kamenago tatabalo kemedinama:, mabu ama: hibilo kiya:tawanaha: ebete ebena ka:ka: mula: komo ama: ipuwado da:lawemene.*

**Polote Yunapi Dubuino Tama Itamida Kukala
Lawe Komone Eta Komo Diya:tulamiya:**

¹⁷Ba:bema: nale sose hiliyonomo ipuwalo kebe komo kiya:tulamenakomo, ba:be tutumu tabo a hiliyonomo mabuma: ba:ma ka:na bitana. Godote eta lumagi ebe hibima: komidima: da:ka:mimini, ebena emede komo keba ka:na kitana, ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebena heloamo hiya:ma: komidima:. Ao, Kodawate ebetamo kebako emede komo kikami, wadiyala ebete ba:be atu emede ipuwalo kalakalago nemedenamene, ebena ubi komo eta lumagino emede komamo akihata:la:. ¹⁸Ba: ba:ba ka:na Godote Yunapino tama itamida kukala lawe dubu da:ka:mimini, ebete gabo akohowada:la: ba:be kukala ebena apene egebolemema:, ba:gala Godote eta tama itamida kukala laweha: dubu da:ka:mimini, ebete ebena ubi komo akihata:la: ba:be komo kolawema:. ¹⁹Numa:la:, Godokono umi ipuwalo eta dubuti Yunapino tama itamida kukala ya:lo da:lawiya: ba:be komo ko komoha:, ba:gala eta dubuti ba:be komo laweha:ma: deda:mene ba:be komo atumu ko komoma: a:keda:mene. Ko komo kapiya bitana, ba:be komo ba: Godokono komo koko tutumu tabamo papamiwata komola.*

²⁰Ba:bema: ba:moe komone a hiliyonomate iya:tawahala, ba:ma ka:na Godote eta lumagi da:ka:mimini, ebena emede komo keba ka:na kitana ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya hiya:ma: komidima:. ²¹Iyo, hibima: mididawa, Godote ama: da:ka:mi, ba:ba tetelo ama: eta ko dubuino huiyaha: okodawama: dedi, ba:be mabuma: ama:le ba:ma tetelo amia:no emede komo hiya:ma: komidima: ukui bilibilima: akeda:la:. Huiyatiya ama: numa:, amia:no namutudawate ama:tamo gabo malemalelo da:hiduimimini ama:le ebena huiyaha: oko ipuwane kuluhukuma:, kubaha:, ama: ba:be hido tutu emede komo ebegodone dito na:lawiya:.

²²Ba: hibila, pote eta ko dubuino huiyaha: okodawama: ba eda:na Godote ebe Kodawa Kelisoko hibima: midima: da:ka:mi, ba:ba tetene tupuimiti ebete Kelisokono oko ipuwalo ebena tutudawama: edi. Ba:gala ba: atumu pote eta ko dubutamo huiyaha: oko owatiha: tetelo Godote ebe da:ka:mi, ba:ba tetenomolo ebete Kelisotamo huiyaha: oko owati ba:bo tupuimi.* ²³Iyo, Kelisote ebena huiya konomo hawa:mo la: uwatia:ta, ba:bema: la: ebe kapiyatamo oko ba owatina komopino huiyaha: okopima:

---

* 7:16 1Pit 3:1 * 7:19 Lom 2:25; Gal 5:6; 6:15 * 7:22 Pai 16; 1Pit 2:16

akeda:hanala:. ²⁴Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe ba: naeno iya:tulame taboeno ko komola. Godote kebe lumagi da:ka:mimini, ba:be lumagino emede komo keba ka:na kitana, ebete Godokoba: kalakalago ba emedena gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebena heloamo hiya:ma: komidima:.

Kebe Dubuti Kamenaheno Demedena Ba:gala Kebe Kamenate Dubuhino Demedena Polote Ibino Komoma: Ebena Ukui Tabo Dolamagiya:

²⁵Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la: eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: la:eno sose ipuwalo puya:te kamenaheno demedena ba:gala puya:te dubuhino demedena, ba:bi dubu ba:gala kamenakamena iba:te keba ka:na na:kewagelemana:. Numa:la:, nale ba:moe komoma: aeno Kodawa Kelisogodone eta tutumu tabo dopamo hibilo kalaweha:, huiyatiya na iya:tawala ba:ma ka:na ebete ebena malemalelo na hibi okodawama: ka:namiti ebena oko habamo ihateniya:, nale ba:mako komoma: naeno ukui:mo la: kowalubilima:.

²⁶Ba: hibila, hibima: midipa:tamo temeteme ikuli komote ya:lo tupuimiti, ba:bi temeteme komate tete tatalila kokonomoma: keda:hama:na:, ba:bema: naeno ukui ba: ba:ma ka:nala, Godote ba:ma tetelo kebe dubu da:ka:mimini, ebena emede komo keba ka:na kitana, wadiyala ebete ba: ba:ba ka:na kalakalago nemedenamene, iyo, ebete gabo akohowada:la: ebena emede komo hiya:ma: komidima:. ²⁷Ba:bema: hibima: midi dubu, ama:le kamena dopamo da:lawi, ama: ebe ibukima: ukui akihata:la:, ba:gala ama:le ba:ma tetelo kamenaheno demedena, amia:no kamena lawe gabo akohowada:la:. ²⁸Huiyatiya numa:, ama:le kamena lawema: ubi ba ihate tuputupu gabodo da:lawemena:, Godokono umi ipuwalo ba:be komo kubaha:, ba:gala ba: atumu eta bohelete dubu da:lawemene, Godote ba:be komo kubama: a:kagaa:mene.

La: huiyatiya ba:moe komo niya:tawahala:, kamenakamena ipuwalo pote awi dopamo lawete eba:go demedena, ba:gala dubu ipuwalo pote kamena dopamo lawete eba:go demedena, ba:be mabuma: iba:te ba:moe hopoeno komo hiya:hiya: temeteme komokomo biya:tawahanakomena:. Ba:bema: hibima: midi dubu, na ubila ama:le kamena laweheno ba:bako temeteme a:kiya:tawamena:ta, ba:gala hibima: midi bohele, na ubila ama: atumu awi akalawa:la: ama:le ba:bako temeteme komo uwatekapoma:.

²⁹Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno iya:tulame taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala, Godokono Kuititi Hegelate ba: na:tatali, ba:bema: kebe dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, wadiyala ebete ba:ma tetene tupuimiti kamena laweha: dubu huiyamo nemedenamene. ³⁰Ba:bene ba: ba:ba ka:na pote temetema:go dihina, wadiyala ebete atumu temetemeha: lumagimo nemedenamene, ba:gala pote kalakala ipuwalo da:luta, wadiyala ebete kalakalaha: lumagimo nemedenamene,

ba:gala pote dogodogo ilina mana:mo dopamo duwati, wadiyala ebete ilinaha:dawamo nemedenamene, ³¹ba:gala pote ba:moe hopoeno komoma: oko dowatina, wadiyala ebete ba:bi hiya:hiya: oko ya:lo da:miya:pali ba:bako lumagimo nemedenamene, mabu ba:moe hopoeno komate keba ka:na ka:polana, ba:bi pakala komo hiliyonomate ba wiboho uli komate ba: na:pikulihona.*

³²Ba:bema: na ubihinola la: hopo haboeno komoma: ukui bilibilima: eda:ha. Numa:la:, kebe hibima: midi dubuti kamenaheno demedena, ebete aeno Kodawa kokalakuimima: ebenu ubi konomo ba ihatena ebenu komokomo kapiya ba:bo emalagidolenako. ³³Huiyatiya kebe hibima: midi dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebenu konomo ubi ba:be kamena kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoeno komokomo ba emalagidolena ³⁴ebenu tepo ipuwalo ba:bi komate Godokono ubi komago nalaholohona. Ba:bene kebe hibima: midi kamenate awihino demedena ba:gala kebe hibima: midi bohelete awihino demedena, iba:te aeno Kodawoeno talona oko mabuma: ibino ape ba:gala gobogobo ebetamo kikamehoma: ebenu komokomo kapiya ba:bo emalagidolenaka. Huiyatiya kebe hibima: midi kamenate dubu dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebenu konomo ubi ba:be awi kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoeno komokomo nemalagidolena.

³⁵Ba:bema: tabo ulihopa:la:, nale ba:moi iya:tulame tabamo kamena lawe komoma: ba:gala dubu lawe komoma: la:tamo kukala kamiya:telameha:, ao, na ubila ba:moi tabamo la: ba owalubili la:le hidonomamo kemedinama:, ba:gala la:le la:enu komo aeno Kodawoeno oko mabuma: ebetamo hibernomolo kikamehoma:, na ubihinola eta kapiya duhimi komote la:godolo itanama:.

³⁶Ba:gala eta komo. Keba tetelo hibima: midipi ipuwalo eta bohele ba:gala eta kuhi ba emedena, ibino nabi menokoba:te ebe ebetamo da:galuimimina:, ba:bene tete ga:ga:dopolo iba:te kapiyama: eda:henu ba:be kuhiti ebe lawema: ebenu ubi komote konomoma: deda:mene, keba ka:nala:ka: ebete ebetamo modoboha: ukui komokomo emalagidole da:tupuimimini, ba:ba tetelo ebete ebe ebenu kamenama: da:midimini Godokono umi ipuwalo ebete eta kuba a:kododa:mene. ³⁷Huiyatiya keba tetelo ba:be kuhiti eta lumagino ubi komamo papamiwataheno, ba:bene ebe ha:kiya ebenu kateneno ubi komo ebetamo da:galuimi ba:be boheleno komoma: ba matuhumiho, ebete ebenu tepo ipuwaoeno ukui ba:ma ka:na da:kodakoduilamemene Godokono hiya:hiya: oko kapiya kowatihonama:, ebete ba:be bohele ebenu kamenama: tiyolo midihino tete da:ga:gima:tebamene, Godokono umi ipuwalo ebete atumu kuba

---

* 7:31 1Yon 2:17

a:kododa:mene. ³⁸Ba:bema: numa:la:, kebe kuhiti ebetamo da:galuimi ba:be bohele tiyolo da:lawemene, ebete hido komo kododima:ne, ba:gala kebe kuhiti Godokono oko kowatinama: ebetamo da:galuimi ba:be bohele tete ga:ga:nomolo laweheno ba:ba ka:na demedenamene, ebene ododi komote atumu hidoma: keda:ma:ne, iyo, ebene ododi komoeno hido komote dopo kuhino hido komo konegogoloma:ne.

³⁹Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Hibima: midi kamenoen awino hoe teta:mo ebete talona ipuwalo ba emedena eta dubu akalawa:la:, huiyatiya keba tetelo ebene awiti da:hoemene, ba:be talonate ebegodone wibote ebene ubilo eta dubu da:lawemene, kubaha:, huiyatiya ebete hibima: midiha:dawa akalawa:la:. * ⁴⁰Ba:bene Godokono Gobogobote nagodolo ba emedena, na nemalagidolutamo ba:moe eta ukui komote ebegodone duluhuku, kebe kamenate hamolema: eda:te Godokono oko mabuma: awihino demedenamene, ebene kalakalate konomoma: keda:ma:ne, iyo, ebene kalakalate eta dubu da:lawemene ba:be kamenoen kalakala konegogoloma:ne.

**Hibima: Midiha:pa:te Ida:da:la:tamo Dikalamenaka, Polote
Ba:bako Katene Nahama: Talonaha:ma: Dolamagiya:**

8 ¹Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawema: talonala:ka: o talonahenola:ka:. Ba:be komoma: la: komopa:te na:ga:lanakomata, “A hiliyonomate iya:tawa komo ya:lo a:lawima:.”

Nale huiyatiya na:goemo, “Keba tetelo iya:tawa komote eta dawagodolo ditana, ba:be mabuma: ebe ha:kiya ebe bawagaminanako, huiyatiya keba tetelo malemale emalagidolo komote ebegodolo ditana, ba:be komodo ebete komopi ibino hibima: midi ipuwalo na:kodakoduilamenako.”*

²Ba:bema: numa:la:, pote komopino owalubi tabo komokomo ulihoheno awagahalo ba:ma ka:na demalagidolona, ebete eta komoma: iya:tawa komo dopamo modobolo a:lawi, ebegodolo hibi iya:tawa komote kitanaha:. * ³Huiyatiya pote Godoko malemalelo demalagidolona, ba:bema: Godote ebene komo hibinomolo ba iya:tawana ebe hidonomamo umina.

⁴Ba:bema: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:namene ba:be komo talonala:ka:? A iya:tawahala ida:da:li ba:gala Godoko ibino komo hiya:la, mabu aeno Kodawa kapiyate hibi Godoma: ba eda:na hibi helote ebe kapiyagodolo

* 7:39 Lom 7:2-3 * 8:1 Oel 15:29 * 8:2 Gal 6:3

bitana, huiyatiya ida:da:li gobogoboeno helote hibilo kitanaha: * ⁵Hibila, kebe gobogobate alomolo ba:gala hopo haba konomolo demedehona, Godoko hibima: midiha:pa:te ibi ba adikulamena ibi ibino godoma: ba:bo ka:laminaka, iyo, komo tetelo iba:te ibino hiya:hiya: ida:da:li gobogobatamo godo mahilo ba:gala kokopino mahilo dito ikalamenaka. ⁶Huiyatiya a hibima: midipino Godo ba: kapiyanomola, ebe ba: aeno Nabiwila. Ba: hibila, pote alomo konomo ba:gala hopo haba konomo dododiliya:, iyo, pote hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomo dododiliya:, ebete ba:be Helodawama: ba eda:na ale ebe kawagaminanama: ba:bema: emedehonama:. Ba:gala aeno Kodawa atumu ba: kapiyala, ebe ba: Ya:su Kelisotela, ebenu helo ipuwado hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomate ikulihuya:, iyo, ale ebenu malemale komodo ka:ka:go bemedehonama:.*

**Hibima: Midipi Ipuwalo Etate Ebenu Ekawino
Nato Ukamidawama: Akeda:la:**

⁷Huiyatiya komo hopo habanapi hiliyonomate Godokono hibi komo iya:tawaha:, ibi ba: ida:da:lino gobogobo adikulamepila. Ba:bema: ibi ipuwalo puya:te ba:bi adikulame ipuwane Godotamo dohobila:hamena:, komo iba:te tete ga:ga:dopolo ibino tepo ipuwoenu mulu ukui hibilo kodakoduilamehenu, iba:te ida:da:li emalagidole komo tiyolo ba:bema: a:kamiya:pamena:. Numa:la:, ba:bako hibima: mididawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulamenu katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:penamene ebenu tepo ipuwoenu ukuiti ebe kuba ododidawama: ba:bema: kogoema:ne. ⁸Huiyatiya hibi komo ba: ba:ma ka:nala, ale eta ilina da:nama: ba:be ilinate a Godokono holoholo hapulu tuputupupima: a:kamidia:mena:. Ba:bema: hibila, naha ilina hiliyonomo ipuwalo lumagiti eta ilina da:namene ba:be komodo kubadawama: a:keda:mene, ba:gala ebete eta ilina nama: talonama: da:goemene, ebenu naha: komodo ebete tuputupudawama: a:keda:mene.

⁹Huiyatiya la:le ilina hiliyonomo nahama: tutupima: ba eda:hana, la: hidamo! La: ipuwalo kebe lumagiti ebenu hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:nahenu, etate ebenu naha komodo ba:be lumagino tepo ipuwoenu mulu ukui kubahilamete ebenu nato ukamidawama: akeda:la:. * ¹⁰Numa:la:, la: puya:te Godokono hibi tutu emede komo diya:tawahanama, la: ipuwalo etate katene ilina konama: eta ida:da:li adikumino genamamo da:tomene, ba:bene ebete ba:bolo ba:be gobogobo adikumino ilina ba nuta, diyala, eta hibima: mididawate ebenu ododi komo da: pumimini. Ba:bema: ba:be dawate ebenu tepo ipuwoenu

---

* **8:4** Gal 4:8; Tutumu 4:39; 6:4 * **8:6** Epe 4:5,6 * **8:9** Lom 14:13-15; Gal 5:13

mulu ukui dopamo hibilo kodakoduilameheno, ebetamo bada komote na:kuluhukumini? Iyo, ebete ebenu tepo ipuwalo ba:be katene ilina naha komo kuba ododi komoma: ba goena, huiyatiya ebenu mabulubi ibamitilo dito da:namene, ebete ebenu hibima: midi komo ba:bo kokubahimima:ne. ¹¹Ba:bema: ama: pote ama: iya:tawadawama: da:ka:mina, ama:le amia:no iya:tawa komamo amia:no hibima: midi ekawi ba:ba ka:na dito kokubahimima:na:ta! Numa:, Kelisote ba:be ekawi mabuma: a:hoyia,* ¹²ba:bema: hibima: midipi ipuwalo puya:te ibino tepo ipuwoenu mulu ukui dopamo kodakoduilameheno, ama:le amia:no tutu emede iya:tawa komodo ba:bako ekakino hibima: midi komo da:kubahilamemena:, ba:be gabodo ama: iba:tamo konomo kuba ba ododi Kelisotamo atu kuba komo hibinomolo ba:bo kakododima:na:ta. ¹³Ba:be mabuma: nale katene ilina naha komodo naenu hibima: midi ekawino nato ukamidadawama: deda:mo, ba:be komo ba iya:tawa nale emedena tetelo katene ilina gala a:kananakamo, naenu ekawiti na ibaminatenelo kuba ododi komamo gakapoma:.*

**Ya:sukunu Oelamepa:te Ibino Oko Owati Komoma: Hibima:
Midipa:godone Hidohido Owalubi Komo Uwatema: Talona Puliya**

9 ¹Ba:bema: nale la: balateda:lemata, la: iya:tawahala:ka: nale aenu Kodawa Ya:suku naenu baida:mo hibilo dumiya:mo? Ba:gala la: iya:tawahala:ka: ebete ebenu sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: ba:bi okopi ipuwalo na etama: ba eda:, ba:be oko ipuwalo na tutudawama: deda:namo? Numa:la:, nale aenu Kodawatamo dowatinamimo, ba:be oko ipuwane kebe hidohido gaote dikulihui la: ba: ba:bi tawakalubilata.* ²Ba:bema: komopa:te na Ya:sukunu hibi oelamepi ipuwalo etama: ka:namihino, la: huiyatiya naenu komo iya:tawahala, iyo, la:le Kelisoko ipuwalo demedenama ba:be komote na hibi oelamepi ipuwalo etama: deda:namo ba:be komo behawakaliminako.* ³Ba:bene keba tetelo komopa:te naenu oko komo anagiya:midanamete kubama: da:ga:lanaka, nale naenu tuputupu ododi komo hawakalimima: iba:tamo tabo ba:ma ka:na olamaginakomo, ⁴na ba:gala puya:te nago oko dowatina ale kebe hibima: midipi dotalubilinakoma:, ale aenu oko huiyama: eta modoboha: komoma: ibi a:kakiyalama:lema:. Huiyatiya numa:la:, aenu oko mabuma: ale sose tawakaluba:godone baa: modobolo kuwatema: talona kitanaha!* ⁵A:iye! La: iya:tawahala:ka:, Kodawa Ya:sukunu komo oelamepi, iyo, ebenu ekaki ba:gala Pitako^d atumu, iba:te oko ipuwalo ibino hibima: midipi kamenakamenago ba wapata:lamena ibi

^d 9.5 Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* 8:11 Lom 14:15,20 * 8:13 Lom 14:21 * 9:1 Oel 22:17-18; 26:16; 1Kol 15:8-9

* 9:2 2Kol 3:2-3 * 9:4 Luk 10:8

hiliyonomate sose tawakaluba:godone owalubi keba ka:na kuwatenaka, talona puliyala na ba:gala nago oko dowatina ale atumu ba: ba:ba ka:na kawapata:lamenama? ⁶Huiyatiya diyala, la: komopa:te na ba:gala Banabasiko a netewapino komoma: ba:ma ka:na demalagidolonama, “Oelamepi ipuwalo ibi kapiyatamo talona bitana sose tawakaluba:godone owalubi komokomo kuwatema:, iyo, wadiyala iba:te huiyatiya hegehege mani oko owati ipuwalo ibi ha:kiya ibino modoboaha: komokomo nulama:mena.”

⁷A:iye! Nale la:eno daedae ukui tabo ba huiya ba:ma ka:na goemo, “Gabomanino alaholohopi ipuwalo ibi hiliyonomate ibino baa: ba:gala oko huiya gabomana:godone modobolo uwatenaka, aba: hibila:ka:? Iyo, ba: ba:ba ka:na kebe lumagiti gala:ipi gao pali dopamo dododi komo hiliyonomo tetelo ba:bi hidohido gao a:penahanako, ba:gala kebe dubuti sipi-goegoe ulamedawama: deda:na ebena ubi tetelo ba:bi ilinoeno nono uwatenako.”

⁸Ba:bema: la: na:kemalagidolutama, na ha:kiya naeno ukui komamo ka:goemo ba:moe go tabo? Ao, eba ka:naha:, mabu Godote ebena Bukoeno eta tutumu tabamo ba:be atu komo a biya:tua:mena. ⁹Iyo, Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebena Bukamo ba miya:te eta tabo ba:ma ka:na hawakalimiya:, ^e “Tawakaluba:te witi-laisa nahoeno kikipo kuwatema: ibino kau-goete ba:bi ilina mikimoelelo oko iba:tamo dowatimini, ba:ba tetelo iba:te ba:be kau-goeno tabo hala:mo matumi modoboaha:, mabu ebete iba:tamo oko owati ipuwalo witi-laisa kikipo kapiyakapiya naha modobola, iyo, ba:bi naha ilina ba: ebena okoeno huiya deha:potola.” Ba:bema: la: ba:moe taboeno ipuwa ba emalagidolo na na:kiyanamiya:la:, mabu keka: Godote ba:moe tutumu atamo dikaa:miya:, ebena malemalelo ebete kau-goegoe konomamo kemalagidolena o ebete tawakalubi konomamo kemalagidolena? ^{*} ¹⁰Ba: hibila, ebete aeno ka:ka: konomamo demalagidolena, ba:moe tabo Bukamo ba:bema: miya:tiya:.

Iyo, ebete a ba:ma ka:na kiyaa:mena, pali oko ipuwalo kebe lumagiti haka aligilino ilinamo oko da:tupuiminako ba:gala kebe lumagiti naha ilina uwate oko dowatinako, ibi netewapa:te ba:moe atu ukui komago bemedena, iba:te ibino oko huiyama: naha ilina ipuwane ibino komo kapimilo kuwatema:na. ^{*} ¹¹Numa:la:, pali ododidawate haka ipuwamo kikipo keba ka:na kamihonako, ale dopamo la: Kolini sose tawakalubi ipuwalo oko ba: ba:ba ka:na powatima:. Ba:bema: ale kapiyakapiya tetelo la:godone owalubi komo da:lawenakoma:, la: ba:be komo aeno modobo

---

^e **9.9** Buka ka:lamiholeadawa, wadiyala ama: Tutumu Tabo 25:4 numiya:. Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, kau-goete oko owati ipuwalo tawakalubi dowalubilimini, ba:bema: wadiyala iba:te ibino malemalelo hido owalubi komo kau-goetamo atumu na:kihata:mena.

^{*} **9:9** Tutumu 25:4; 1Tim 5:18   ^{*} **9:10** 2Tim 2:6

oko huiyama: ba:ka:ga:loma o pilo komoma: ba:ka:ga:loma? * 12 Ba: hibila, komo hiya:hiya: okopa:te la:godone owalubi da:lawenaka ba:be komote modoboma: neda:tale, la:le aeno oko owati komoma: a dowlubinakoma, Godokono umi ipuwalo ba:be komote atumu modobonomoma: ba:kaeda:na. Huiyatiya numa:la:, dopamo ale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komokomo ba iya:tawahana, la: ipuwalo eta lumagigodone owalubi komo laweheno aeno tepo ipuwa dito kodakoduilamenakuima:. Iyo, ale Kelisokono Hido Tabo puya:tamo dolamagiminakoma:, a ubihinola iba:godone eta owalubi komo ba lawe ba:be komote aeno oko duhimi komoma: eda:.*

13 Ba:gala eta komo. La: Yunapino komo iya:tawahala:ka:, ba:ma ka:na puya:te Godoko Adikumino Hiya: Genamalo oko dowatina, iba:te ba:be oko ipuwane ibino baa: modobolo nahanaka? Iyo, puya:te Godoko owatidoloeno patapata hunamo hawa:goeno ilina koa:mo da:miya:tenaka, ibi ha:kiya ibi kowalubilima: ba:bi hawa:goeno ilina ipuwane katene hapuhapu uwatenaka. * 14 Ba: hibila, aeno Kodawate ebe ta:matapi atumu a:tutumulateliya:, ba:ma ka:na puya:te ebena Hido Tabo olamagi oko dowatina, wadiyala hibima: midipi ulihopa:te ibino modoboha: komokomo na:modobuilamelelamenakamena:.*

Polote Hido Tabo Olamagi Ipuwalo Godogodone Ebena Huiya Lawema: Dolamagiya:

15 Nale kebe tabo ka:goemo, ba:be tabo ba: hibila, ba:ma ka:na nale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komo ba iya:tawana, eta lumagigodone owalubi komo laweheno naeno tepo ipuwa dito kodakoduiminakuimo. Huiyatiya nale ba:moe leta la:tamo ba ododita, naeno ukui kitanaha: ba:ma tetelo la:le naeno eta modoboha: komo umiti na owalubini ba:bo kotupuimima: A:iye, na ubihinola! Nale la:godone eta kapiya owalubi komo laweheno wadiyala na dopamo kohoema:nemo, mabu keba tetelo nale eta dawagodone owalubi komo lawe da:tupuimimo, naeno Kodawa mabuma: dawagahanamo ba:be komote nagodolo ba:bo kalatidima:ne! 16 Huiyatiya numa:la:, na Hido Tabo olamagi mabuma: na ha:kiya na a:kawagaminamo, mabu Kodawate ebena ubilo ba:be oko natamo ikanamiya:, nale naeno ubilo kalawiya:ha:. Ba:bema: nale ba:be oko tama:mo dito dihatemo, natamo duluhukumini ba:be temeteme bada konomola:ka:!* 17 Iyo, ba:be okote naeno ubi komodo natamo na:puluhukuya:tale, nale modobo oko huiya tawakaluba:godone ba:lawenakona:, huiyatiya Godote ha:kiya na eta hibidawama: ba ka:nami ebena ubilo Hido Tabo olamagi oko natamo ba:bo ikanamiya:. Ba:bema:

* 9:11 Lom 15:27 * 9:12 Oel 20:34; 2Kol 11:9 * 9:13 Tutumu 18:1-3

* 9:14 Ma:t 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6 * 9:16 Yel 20:9

nale ebe kapiya kokalakaluumima: oko ba owatina ¹⁸kebe hido huiya na:ka:lawemo? Naeno huiya ba: naeno tepo ipuwoeno kalakala komola, iyo, ba:be kalakalate oko owati komodo natamo puluhukuna, mabu gabo bitana nale naeno modoboha: komokomoma: tawakaluba:godone eta hido komo laweheno iba:tamo Hido Tabo huiyaheno dito olamaginakomo.

¹⁹Ba:bema: na eta hopo lumagino matuhumiho ipuwalo emedenaheno Kelisoko ipuwalo tutudawama: eda:namo, huiyatiya nale Hido Tabo ba olamagina tabo ulihopi mabuma: na ha:kiya na ibi hiliyonomoeno huiyaha: okodawama: a:midinakomo, komo ibi hiliyonomate ba:be tabo hibinomolo kolawema:. ²⁰Ba: hibila, keba tetelo nale naeno Yunapa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi huiyamo bemedenamomo. Iyo, Godote aeno iniwala:tamo dikalamiya: iba:te ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamila:ha ko komonomoma: ba ga:lana, ba:bema: ba:bi Tutumu Tabamo nale atumu a:kapapamiwatanakomo, iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umikapoma:.* ²¹Ba:gala keba tetelo nale Yuha:pa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi huiyamo atumu ba:kemedenamomo. Iyo, naeno iniwala:te Godogodone duwatiya: nale ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamiwataheno, huiyatiya Kelisokono kapiya tutumu ipuwalo bemedenamomo, mabu na ubihinola Yuha:pa:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umi. ²²Ba:bema: numa:la:, puya:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kala:mota:hanaha:, nale iba:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo lawema: nale ibino ododili komamo papamiwatate na ha:kiya na ibi huiyama: ba:midinakomo. Iyo, ba: ba:ba ka:na nale komo hiya:hiya: gabodo komo hiya:hiya: tawakalubi huiyama: beda:nakomo, mabu na ubila iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umihino komo iba:te tabo hibinomolo ba:bo kolawema:.* ²³Ba: hibila, na Hido Tabo olamagi mabuma: ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: komo ododilinakomo, nale ba:be oko owati ipuwalo emedena teteno hidohido owalubi komo Godogodone kuwatema:.

²⁴La: iya:tawahala, sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi hiliyonomate heloamo ba pulila:ha, ibi ipuwalo kapiyanomote sikulu watodawagodone hido huiya kolawema:ne. Ba:bema: la: Godoko mabuma: oko ba owatina, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na helonomoma: neda:huya:la: la:le ebegodone hido huiya konelawema:.* ²⁵Ba:gala ba:moe ba: eta go tabola. Bolamo iya:da:mipa:te eta kapiyuimino wato kikipo lawema: ubi ba ihate, ko hegela peheno dopamo ibi hiliyonomate ibino ape bekodakoduilamenaka, iyo, ibi ubila wato kikipo lawe ipuwalo tawakaluba:te ibi kawagaminalema:. Ba:bema: numa:la:, iba:te da:lawemena: ba:be

---

* 9:20 Oel 21:20-26 * 9:22 2Kol 11:29

kalakalate tete nanekelelo itanatepate ba:bo kowiboma:ne:, huiyatiya ale Godokono oko owati ipuwalo kebe hido huiya lawema: ubi dihatenama:, ba:be komo hiya:la mabu ba:be komoeno kalakalate emedena emedena tetelo agodolo a:kawibonamene.* ²⁶Ba:be mabuma: sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi ipuwalo etate dopo lumagima: keda:ma: heloamo keba ka:na ka:puliganako, na oko owati ipuwalo heloamo ba:ba ka:na owatinakomo, ba:gala alaholoho ipuwalo eta dubuti eba:go dalaholohona ba:be eta lumagi kubanomamo keba ka:na kanagaliminako, na alaholoho ipuwalo ba: ba:ba ka:na kewagelenamo wato kikipo kolawema:. ²⁷Iyo, bolamo iya:da:mipa:te kateneno ubi komamo papamila:haheno ibino ape keba ka:na ka:kodakoduilamenaka, hibima: midi ipuwalo na ba: ba:ba ka:na emedenamo. Ba:bema: hibila, nale Hido Tabo puya:tamo dolamaginakomo, komo iba:te hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, na ubihinola ibi ipuwalo na kapiyate hido huiya laweha:ma: eda:.*

Yunapino Iniwala:tamo Dito Hopolo Dikulihuya:

Polote Ba:bi Komoma: Dolamagiya:

10 ¹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, kebe komate a Yunapino iniwala:tamo dikulihuya:, na ubila la: ba:bi komo hidamo kemalagidoluilamema:. Iba:te Isipiti temeteme hopone dikuliya:, ba:ba tetelo Kodawa Godote ebena hawai ipuwado ibi dopalamenakui ibi hiliyonomo ba:bo itagua:midalenakui, ba:bene ibi hiliyonomate ebena owalubi komodo Hawihawi Kehaha: Kolomo hapuamo modobolo na:hiwaliya:.* ²Ba:bema: ale ba:ma tete tawakalubino Kelisoko ta:mata komo kohawakalimima: ibi beyamo keba ka:na ka:wadulatenakoma:, ba: ba:ba ka:na aeno iniwala:te Godokono okodawa Moseseko ba ta:matana, Godote ibi hiliyonomo ebena hawai ipuwamo ba:gala kolomo ipuwamo ba:bo wadulatiya:.* ³Ba:bene iba:te dito hopolo ba wapata:lamena, Godote hanohano komodo iba:tamo dikalamenakui ibi hiliyonomate ba:be baa: ba:bo nahanakuya:,* ⁴ba:gala ebete eta hanohano komodo nakola ipuwane dikalamenakui, ibi hiliyonomate ba:be beya atumu a:kanihonakuya:, ba:bema: ba:be nakola ba: gola, ebe ba: Kelisotela, kebe Kodawate iba:go da:pata:nami ba:moe ba:be dawala.* ⁵Huiyatiya numa:la:, iba:te Godokono hiya:hiya: hidohido owalubi ba ulamena, komo hiliyonomate ebe hibima: kamidiya:ha:, ba:bema: ebete iba:tamo maubate ibi danakapulamiya:, ibino ha:laha apa:te dito hopolo hiya:hiya: ba:bo toda:la:mota:hanuya:.*

⁶Ba:bema: Godoko ubila ale ba:bi komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:, Yunapino iniwala:te kuba komo kododilima: ibino tepo

* 9:25 Pil 3:14; 2Tim 4:7-8; 2:4-5 * 9:27 Lom 8:13; 13:14 * 10:1 Ikuli 13:21-22; 14:22-29

* 10:3 Ikuli 16:35 * 10:4 Ikuli 17:6; Nabas 20:11 * 10:5 Nabas 14:29-30

ipuwoeno ubi konomamo keba ka:na ka:miya:tenakui, ale ba:ba ka:na eda:ha modoboha.* 7Ba:bene eta tetelo komo iba:te eta ida:da:lino poko dododiya, Godokono Buka tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, “Tawakaluba:te poko ba ododita, baa: konomamo nahate, helonomo gao beya nihote, hilopo moe komo ba:bo ododiya.” A:iye! Ibi ida:da:li adikulamepima: keba ka:na keda:huya, la: ba:ba ka:na eda:ha talonala!* 8Ba:bene eta tetelo komo iba:te bohelemele ba:gala kuhi pilo komo, kamenakamena ba:gala dubu pilo komo, ba:bako koko kuba ododili da:tupuimiya, ba:bema: kapiya hegela tetelo 23 taosene tawakaluba:te ba: dito ha:lahuya. A:iye! Ale ba:bako kuba ododili ipuwamo na:pa:la:ha modoboha!* 9Ba:bene eta tetelo komo iba:te Kodawa Godoko bepawiya, iyo, ebete ibino daedae ukui komamo papamiwataheno ba:be mabuma: iba:te ebena ododi komo kubama: da:ga:luya, ba:bema: bu kalate ibi ba alohole ibi hiliyonomate ba: dito ha:lahuya. A:iye! Ale ba:bako kuba tabamo aeno Kodawa pawu modoboha!* 10Ba:bene eta tetelo komo iba:te ubiha: tabo Godokono okopa:tamo da:ga:luya, ba:bema: Godokono Hoe Nopodawate ibi ba:bo anakapulamiya. A:iye! Ale ba:bako ubiha: tabo ga:la tupuimi modoboha!f *

11Numa:la, Godote ebena ubi komo dopamo ihatiya, komopa:te ba:bi hiliyonomo komo ba iya:tawaha iba:te hidohido ukui kuwatema, ba:bene ebete a mabuma: ba:bi komo ebena Bukamo a:miya:tiya, ale ba:bi atu kuba ododili ipuwamo gudikapoma. Ba: hibila, a puya:te ba:ma tetelo demedehonama: hopo haboeno kuititi tetete atamo ba: na:tatali, 12ba:bema: pote ba:ma ka:na demalagidolona, “Na naeno heloamo modobolo la:namo,” ebe hidamo! Diyala, tete tatalila ebete kuba ododi ipuwamo da: negamene.

**Saitanakono Kuba Gabamo Emogabuimi Ipuwalo Godote
Hibima: Midipa:tamo Modobo Helo Dikalamenako**

13Ba: hibila, Saitanate hiya:hiya: kuba gabamo emogabuimi komo ama:tamo da:wadahenako, ebete ba:bako atu komokomo hopo habanapi hiliyonomatamo ikalamenako. Huiyatiya kalakala konomola, Godote ama: kowalubima: hibidawama: eda:na. Ba:be mabuma: amia:no hibima: midi helote keba ka:na kitana, ebete ba:be komo ba iya:tawana Saitanako ba:bo koduhimima:ne, ebete amia:no helo da:gogolona ba:bako eta

---

f 10.10 Buka ka:lamihole dawa, ama: ubi dihatemena: ba:bi uwino hiya:hiya: komo hidonomamo iya:tawama, wadiyala ama:le 1 Kolini 10:7 komoma: Ikuli 32:1-6 numiya, ba:gala 10:8 komoma: Nabas Ka:lamihole 25:1-9 numiya, ba:gala 10:9 komoma: Nabas Ka:lamihole 21:5-6 numiya, ba:gala 10:10 komoma: Nabas Ka:lamihole 16:41-50 numiya.

* 10:6 1Kol 10:11; Nabas 11:4,34 * 10:7 Ikuli 32:6 * 10:8 Nabas 25:1-9

* 10:9 Nabas 21:5-6 * 10:10 Nabas 16:41-49

konomo emogabuimi komo ama:tamo kadahema:. Ba:gala ba:be atu tetelo Godote ama: gabo kiya:tumima:na:ta, ama:le Saitanakono emogabuimi komone keba ka:na na:kalahuliomena: ama:le hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:nama:.

**Hibima: Midipa:te Ida:da:li Adikulame Komokomo
Ipuwane Alahutihoma: Polote Da:goiya:**

¹⁴Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la, wadiyala la:le hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo adikulame komo kuba nibote patema: ga:lalo ba:bi ododili ipuwane nalahutihonakuya:la. ¹⁵Numa:la, la: puya:te naeno tabo dulihutama, nale naeno tepo ipuwoeno ukuilo la: hidohido ukuipima: midilitamata, ba:bema: wadiyala la: ba:moe naeno tabo hidamo nanagiya:midala. ¹⁶Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ododi tetelo ale kebe kalilino komoma: Godotamo kalakala tabo dadipatenakoma:, ba:be kalili ba: Kelisokono hawi kalilila, ba:bema: hibila, ale kapimilo ba niho a eba:go kapiyama: ba:bo eda:hanakoma:. Ba:gala ale ebe kemalagidoloma: kebe baa: ka:wakamihonakoma:, ba:be baa: ba: ebena apela, ba:bema: ale kapimilo ba naha a Kelisokoba: atumu kapiyama: ba:bo keda:hanakoma:.* ¹⁷Numa:la, ale ba:be baa: wakamihoheno dopamo kapiya baa:te itananako, ba:bema: ba:be komo ba: a hibima: midipino komo hawakalimino gola, iyo, a hiliyonomate Kelisokono kapiya apema: ba eda:hana, ale kapiya baa: kapimilo ba:bema: nahanakoma:.* ¹⁸Ba: hibila, a Isalaelanapino hawa:goeno ilina Godotamo ikameho komo atumu ba: ba:ba ka:nala, ba:bema: wadiyala la:le ba:be komo nemalagidolala:. Iba:te ba:bi ilina Godoko owatidoloeno patapata hunamo miya:tehen, dopamo iba:te mokohote ibi mabuma: katene hapuhapu tama:mo miya:tenaka, ba:bene iba:te Godoko adikumi tetelo eba:go kapiyama: ba eda:ha katene kapimilo ba:bo nahanaka.*

¹⁹Ba:bema: na ubila ale ida:da:li gobogoboeno adikulame komo gala kakemalagidoluya:. Mabu keka: nale la: ba:be komo ipuwane alahutihoma: da:kiyalamema? Ba:bi ida:da:lino helote hibilo ba:kitana, ba:gala adikulamepa:te iba:tamo kebe ilina kikalamenaka ba:bi ilinate talona ipuwalo hibilo ba:ka:pola:na? * ²⁰Ao, naeno taboeno ipuwa eba ka:naha:! Hibi komo ba: ba:ma ka:nala, ida:da:li adikulamepa:te ibino hawa:goeno ilina Godotamo a:kikamehala:, iba:te huiyatiya ida:da:lino ha:da amiho gobogobatamo ikalamehohenaka. Ba:be mabuma: na ubihinola la: hibima: midipa:te la:eno ododili ipuwalo ba:bako kuba gobogobago kapiyama: keda:hanama:!* ²¹A:iye! La:le eta hegelalo Ya:suku emalagidolo kalila:mo nihote, eta hegelalo kuba gobogobo emalagidole

* 10:16 Ma:t 26:26-28 * 10:17 Lom 12:5 * 10:18 Hawi 7:6 * 10:19 1Kol 8:4

* 10:20 Tutumu 32:17; Haw 9:20

kalila:mo da:kanihoma, ba:be komo modoboha! Iyo, la:le eta hegelalo
 Ya:suku emalagidolo baa: eba:go nahate, eta hegelalo kuba gobogobo
 emalagidolelo iba:go baa: da:kanahama, ba:be komo atumu modoboha:!*
 22 Ba:bema: a hidamo! Ale ida:da:li adikulamepino ododili komamo
 a:kana:pa:la:hama:, mabu a ubihinola aeno Kodawate ba:be komoma:
 atamo mauba. Ba:gala ale daedae ukuilo ba:ma ka:na a:kemalagidolama:,
 aeno helote ebena heloago komodoboma:ne.*

**Hibima: Mididawate Ebe Ha:kiya Ebe Kapiya
 Kowalubima: Ukui Akihata:la:**

23 Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. La: komopa:te ba:ma ka:na
 na:ga:lanamata, “Apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo eta komo
 kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba:bema: nale tabo ba huiya na:goemo, “Iyo, lumagiti Kelisoko ipuwalo
 tutudawama: ba eda:na, talona ebetamo hibilo kitanaha: eta komo
 kododima: Huiyatiya numa:la:, apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo
 komo ododili komate aeno hibima: midi ipuwalo a a:kowalubia:mena:,
 iyo, a sose tawakaluba:te ba:bi ododili komago ba emedena hidamo
 a:kapepehama:.* 24 Ba:bema: la: ipuwalo etate ukui akihata:la: ebe
 ha:kiya ebe kapiya kowalubima:, huiyatiya wadiyala ebete komopino
 hibima: midi ipuwalo ibi kowalubilima: ibino komokomo dopamo
 nemalagidolenakamene.”*

25 Ba: hibila, ama: kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li
 adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ba:bi tawakalubino ilina
 uwatete da:nahamena:, talona puliyala. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno
 mulu ukui komate amia:no eta naha komoma: ama: kubadawama:
 ka:mi modoboha:, 26 mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,
 “Ba:moe hopo konomo ba: aeno Kodawoenola, ba:bema: hopo haboeno
 ilina hiliyonomate ba: ebenoma: eda:hana.”* 27 Ba:bema: keba tetelo eta
 hibima: midiha: mabulubiti ama: eba:go baa: nahama: da:kiyamemena:,
 ama: ubi dihatemena:, kubaha:, ama:le eba:go tote ebete baa: naha tetelo
 ama:tamo kebe ilina dikamemena:, wadiyala ama: ba:be ilina kalakalago
 dito na:nuya:, iyo, ama:le tepo ipuwoeno mulu ukui komodo ida:da:li
 adikulameno kateneno komoma: ukui bilibilima: akeda:la.

28-31 Ba:bema: numa:, naeno komo ba: ba:ma ka:nala. Na Kelisoko
 ipuwalo tutudawama: ba eda:na, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti eta
 ododi komoma: na kubadawama: ka:namihino, eta dawoeno mulu ukui
 komate naeno tutu emede komo matuhumiho a:kamodobamena:. Iyo, nale
 eta baa: na komoma: Godotamo kalakala tabo adipatelo ebena kalakalago

---

* 10:21 2Kol 6:15-16 * 10:22 Tutumu 32:21 * 10:23 1Kol 6:12 * 10:24 Lom 15:1-2
 * 10:26 Ohale 24:1

da:namo, ba:ba tetelo pote na:ka:modobomene na kuba ododidawama: ka:namima? A:iye, lumagi puliyala, kalutaha! Ba:bema: a hibima: midipino ododili komoma: ba:moe ba: naeno ko iya:tulame tabola, amia:no baa: naha ipuwalo, ba:gala amia:no beya niho ipuwalo, ba:gala amia:no komo hiya:hiya: ododili komo hiliyonomo ipuwalo, wadiyala ama: ba:bi hiliyonomo komamo Godoko nawagaminanakuya.

Huiyatiya ba:moe ba: eta komola. Keba tetelo eta dawate ama: ba:ma ka:na da:kiyamemena; “Ba:moe katene ba: ida:da:li adikulameno ilinala, ale a:kanahama!” ama: ebe malemalelo emalagidolote ebena tepo ipuwoeno mulu ukui komamo na:papamiwatuya:. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno ukuiti ba:be katene nama: modoboma: goena, huiyatiya amia:no hopodalagino komoma: ama: a:kanamena:ta. * 32 Ba:bema: amia:no hiliyonomo ododili komamo eta lumagino nato ukamidadawama: akeda:la; iyo, puya:te Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ba:gala puya:te Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo hibima: midiha:pima: deda:hana, ibi hiliyonomo ipuwalo etate amia:no ododili komoma: kuba ododi ipuwamo ga modoboha: * 33 Ba: hibila, na ha:kiya na kapiya kowalubima: emalagidoloheno, naeno ubi komo ba:ma ka:na ihatenamo, nale naeno hiliyonomo ododili komamo tawakalubi hiliyonomo dowalubilinakomo, ibi ba kalakaluilamena iba:te Godogodone ibino ka:ka: mula: komo galane ba:bo kolawema:na. Ba:bema: hibima: mididawa, naeno ubi komote komopa:tamo keba ka:na kitana, wadiyala la:eno ubi komote iba:tamo atumu ba: ba:ba ka:na na:kitananakamene. *

11 ¹Iyo, wadiyala la: hibima: midipi hiliyonomoeno ododili komokomo ipuwalo la:le na nibaminatena:la;, nale Kelisoko keba ka:na kibamitinamo ba:ba ka:na. *

Polote Kolini Sose Kamenakamenoeno Eta Ododi Komoma: Dolamagiya:

²Ba:bema: nale la: bimililameholemata, mabu la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la:le na ba emalagidolone, nale la: dopo soseno[§] ododili komo keba ka:na kiya:tulametanakuima, la: ba:bi komamo hibinomolo ba:ba ka:na papamila:hanamata.

³Huiyatiya na ubila ba:ma tetelo eta uli komo la: kiya:tulamema;, ba:ma ka:na Godote Kelisokono watodawama: keba ka:na keda:na, Kelisote hibima: midipi dubuino watodawama: ba: ba:ba ka:na keda:na, ba:bene hibima: midi dubuti ebena kamenoenno watodawama: atumu

§ 11.2 Buka ka:lamiholemdawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suti hoe ipuwane mahigate Hunu Habamo dodoluya;, ba:ba tetelo Yunapino Yudiya hopolo kebe sosete duluhukuya: ba:be sose ba: dopo sosela.

* 10:28-31 1Kol 8:7; Kol 3:17; 1Tim 4:4 * 10:32 Lom 14:13 * 10:33 1Kol 9:20-22

* 11:1 1Kol 4:16

dubagodone owalubi komo a:kauwatenaka. ¹² Numa:la, Godokono ododi komodo dopo kamenate dubugodone uluhukuya, ba:bene ba:ma tetelo ebene owalubi komodo dubu hiliyonomate kamenakamena ipuwane a:hawakalahalenaka, iyo, hiya:hiya: tawakalubi ba:gala ilina hiliyonomate ebene ubi komo kapiyado ba:bema: ikulihonaka.

¹³ Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno ukuia:mo nemalagidolala, la: ipuwalo eta kamenate ebene wato kalikamo mula:heno Godotamo toetoe tabo dolamagimini, ba:be komo modobola:ka: o modoboha:ma: ba:keda:mene? ¹⁴⁻¹⁵ Numa:la, Godote pui ebene ubilo dododiliya, ba:bi hiya:hiya: tawakalubi ipuwalo komo hiliyonomate ibino tepo ipuwoeno ukui lo na:ga:lana, eta dubuti ga:ga:ga: hinibago demedena ba:be komo ba: kuba hilopo komola, huiyatiya eta kamenate ga:ga:ga: hinibago demedena ba:be komo ba: ebe hagalu kamenama: midi komola. Ba:bema: wadiyala la: ba:be komone niya:tawahala, Godote kamenakamenatamo ibino ga:ga:ga: hinibo bikalamiya: ba:bi hinibate ibino wato mula:lenu ilinama: keda:hanama:. ¹⁶ Ba:bene la: ipuwalo etate ba:moe komoma: nago olowabeletihuima: dewagelemene, naeno kuititi tabo ebetamo ba:ma ka:na itana, la:eno hopo konomolo puya:te Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ibi hiliyonomate ago ukui kapiyama: ba eda:hana kamenakamenoeno komoma: ba: ba:ba ka:na iya:tulamenaka.

Polote Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoma: Dolamagiya:

¹⁷ Ba:bema: nale ba:be komo miya:pate nale komo hiya:hiya: komoma: la: diya:tulamema, ba:bi komo ipuwalo nale la: a:kamililamehola:mata, mabu keba tetelo la: da:kapiyuiminakoma, la: la:eno ododili komamo komopino hibima: midi ipuwalo ibi owalubilihino ibi dito kubahilamenakomata. ¹⁸ Ba:bene dopo komo ba:ma ka:nala, komopa:te na a:kiyanamiya:, la: sose tawakaluba:te da:kapiyuiminakoma la: ipuwalo anagiya:mida komokomo ba:pola:lama:nata. Ba:bema: ibino tabo ga:la ipuwalo nale komo tabo hibima: a:midilimo, * ¹⁹ mabu diyala, ba:bako anagiya:mida komate Godokono ubilo dikulihuya:, la: ipuwalo puya:te ebene ubi komamo hibilo da:papamila:hanama, la:le ebene hiya:nomo tuputupu emede ipuwalo ba la:mota:hana, komopa:te ba:be hido emede komo dumilamemena: iba:te ibino kuba ododili komokomo ba:bo kiya:tawahama:na:

²⁰⁻²¹ Huiyatiya numa:la:, la: komopino kuba ododi komo ba: ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, la:le Kodawa Ya:suku emalagidolo baa: naha tetelo ebe hibilo kemalagidolonaha:. Iyo, Ya:suku emalagidolo

* 11:18 1Kol 1:10-12

baa: naha tetete peheno, dopamo la:eno poko baa: naha ipuwalo^h etapa:te etapi emalagidoleheno ibi a:kalatilama:lemata, ba:bene la: komopi ha:kiya la:eno baa: gahugahulu ba naha komopa:tamo malemalelo a:kalabahalama:lemata. Ba:bema: hibila, la:eno ododi ipuwalo komopa:te poko baa: konomamo ba naha huiyatiya komopi baa:te hibilo a:kawigulama:le, komopa:te helo gao beya konomamo niho ipuwalo daedaema: ba eda:ha huiyatiya komopi nonaminalehena. ²²A:iye! Mabuka keka: la:le Godokono sose tawakalubi ipuwalo komopi dito tawakalubima: da:midilinakoma? Ba:gala mabu keka: la:le awaepi owalubilihino iba:tamo hilopo dikalamenakoma? La:eno ukui ba:kitana, nale ba:moe ododi komoma: la: da:mililameholema? Ao, mililamehole tabo nagodolo kitanaha:! Ba:moe kapiya tabo la:tamo olamagimo, la:le la:eno ekaka:tamo malemale hawakalimima: ubiha:ma: deda:hama, la:le soseno kapiyuimi komamo akapelama:la. Wadiyala la: huiyatiya la: ha:kiya la:eno hiya:hiya: genamalo baa: na:nahanakuya:la.

²³Numa:la, nale Kodawa Ya:sugodone da:lawiya:mo, ba:be atu komo dopamo la: ba:ma ka:na iya:tulamimata, ebena eta hopodalagiti ebe ebena anakapumipino kokotamo dihateniya:, ba:be dulu ebete baa: lawenate, ²⁴Godotamo kalakala tabo olamaginate, ba wakamihona ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Ba:moe ba: naeno apela, la: mabuma: Godotamo ikamemo. La:le na emalagidolonelo ba:moe komo nododinakuya:la.” ²⁵Ba:bene baa: naha komote da:wibolameniya:, ebete kalili gala kalawenate na:kagoeniya:, “Ba:moe kalili ba: Godote tawakaluba:go komiloma: uli nopo da:tamotiya: ba:moe ba:be komola, iyo, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina. Keba tetelo la:le da:nihonakoma, wadiyala na emalagidolonelo nododinakuya:la.”* ²⁶Ba:bema: numa:la, Kodawate ba:moe hopamo gala peheno, keba hiya:hiya: tetelo la:le ebe emalagidolo baa: da:nahanakoma ba:gala ebena hawi kalili da:nihonakoma, ba:bi netewa komodo la: Ya:sukunu hoe komo ba:hawakaliminakomata.

²⁷Ba:be mabuma: keba lumagiti ebena tepo ipuwoeno ukuilo Kodawa Ya:suku hibilo adikumihino ebe emalagidolo baa: da:namene ba:gala ebena hawi kalili da:nimini, ba:be komodo ebete Kodawoeno apena talona ba:gala hawino talona wakalamiti konomo kuba kododima:ne.* ²⁸Ba:bema: lumagiti Ya:suku emalagidolo baa: naheno ba:gala ebete

---

^h 11.20-21 Buka ka:lamiholehena, wadiyala ama: Kolini sose tawakalubino ododi komo ba:ma ka:na niya:tawa, iba:te Godoko adikumi hegelalo da:kapiyuiminakui, dopamo iba:te ibino hiya:hiya: badininipala kapiyuimi ipuwalo poko baa: benahanakuya:, ba:bene gala hapuni iba:te Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ba:bo ododinakuya:. Ba:bema: iba:te poko baa: naha tetelo keba kuba komo kododilinakui, Polote ba:bi komoma: ba:moe tabo bolamagiya:.

* 11:25 Ikuli 24:6-8; Yun 8:8-13 * 11:27 Yun 10:29

ebeno hawi kalilini nihino, wadiyala ebete dopamo ebenu tepo ipuwoeno komo hidamo nanagiya:midamene, ²⁹mabu kebe dawate Ya:sukunu ape komoeno ipuwa hidamo emalagidoloheno ebe emalagidolo baa: dito da:namene, ba:gala ebenu hawi kalilini dito da:kanimini, ba:be dawoeno komo Godote kubama: kogoema:ne, iyo, ebetamo kuba huiya kikamema:ne. ³⁰Ba:moe ba:be mabuma: apeno temeteme komate la: komo hiliyonomagodolo ba:pola:na, ba:gala tawetawete atumu la: ba ulamena la: ipuwalo komopa:te dito ha:lahuya.

³¹Huiyatiya numa:la, a ha:kiya aeno komo dopamo modobolo danagilamenakoma:, ba:bema: aeno Kodawate aeno komo anagiya:midaa:me tetelo aeno eta ododi komoma: a kubapima: a:kagaa:mene. ³²Ba: hibila, keba tetelo ebete a anagiya:midoe ipuwalo kuba huiya dikaa:memene, ebenu ubi komo atamo ba:ma ka:na itananako, ebete a ba:ma tetelo temeteme komamo tuputupulu kemedenamama: diya:tua:menako, galane tetelo hopo habanapa:te ibino wiboha: teteno kuba huiya ba uwate, a huiyatiya kuba huiya a:kalawa:ma.*

³³Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la, la:le poko baa: ba:gala Ya:suku emalagidolo baa: naha komoma: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: naha tupuimihino tawakalubi hiliyonomoeno pelame komo na:latiminakuya:la. ³⁴Ba:gala la: ipuwalo baa: kapete kebe lumagi koamo dumimini, wadiyala ebete ebenu genamalo baa: nanekele dopamo nate ba:bene soseno kapiyuimi komamo na:pa:mene, mabu ba:bako ododi komodo kuba huiyate Godogodone la: sose tawakaluba:tamo a:kapa:mene. Ba:bema: kalakala konomola, ba:ma tetelo ba:moi kapiyakapiya komoma: nale la: hidamo a:kiyalamemata, huiyatiya la:eno komo ododili komoma: kebe tabo dulihiimo, nale da:pemo ba:bi komokomo atumu ba:bo kopetu putupuilamema:nemo.

**Hibima: Midipa:te Godokono Oko Kowatihonama: Ebenu
Gobogobote Malemalelo Iba:tamo Hiya:hiya: Helo Dikalamenako**

12 ¹Ba:bema: la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: a hibima: midipa:te Godokono oko kowatihonama: ebenu Gobogobote malemalelo atamo hiya:hiya: helo dikaa:menako, ba:bi komate keba ka:na ka:pola:na. Naeno hibima: midipi ekaka:la, na ubihinola la: ba:bi dito ikalame komoma: iya:tawaha:pima: eda:ha.

²La: iya:tawahala, dopamo la: hibima: midiha:pima: ba eda:hana, ida:da:li adikulame ipuwalo ha:da amiho gobogobate komo hiya:hiya: gabodo la: ba:bo magatalenakuya:ta, huiyatiya ba:bi ida:da:la:godolo hibi ka:ka:te itanaheno iba:te la: kowalubilinamiha:.* ³Ba:bema: na ubila la: ba:moe komo niya:tawahala:, Godokono Gobogobote eta lumagigodolo

* 11:32 Yun 12:5-6 * 12:2 Ha:b 2:18-19

demedena, ebete a:kamodobamene kuba tabo ba:ma ka:na goe, “Ya:suku kuba dawama: ba eda:na Godote ebe Saitanakono Koe Habamo ka:da:nama:ne!” Ba:gala la:le eta lumagino tabo ba:ma ka:na dulihome, “Ya:suku ba: Kodawala!” la: ba:bo kiya:tawahama:nemata, Godokono Gobogobote ebe ipuwalo bemedena, mabu ebete ba:be lumagi ipuwalo emedenaha:tale ebete ba:be hibi tabo goe ba:ka:modobona.*

⁴Ba:bema: numa:la:, Godokono Gobogobo ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipi hiliyonomoma: ba eda:hana, ebete iba:tamo hiya:hiya: helo dikalaemenako ba:bi hiya:nomo helo komate hiya:hiya: ba:pola:na.*

⁵Ba:gala Kodawa Ya:suku ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipa:te ebe mabuma: dowatihona ba:bi oko komate hiya:hiya: ba:pola:na. ⁶Ba:bene Godoko atumu ba: kapiyala, huiyatiya ebete hibima: midipa:tamo hidohido ukui dikalamenako, ba:bi ukui komate atumu hiya:hiya: ba:kapola:na iba:te ebena hiya:hiya: oko kowatihonama.

⁷Ba: hibila, Godokono Gobogobote hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo bemedena, ba:bema: iba:te ba:be komo ba iya:tawaha kapimilo kapephoma: ebete ebena hiya:hiya: helo ikame komamo ebena komo iba:godolo hawakaliminako. ⁸Ba:ma ka:na Godokono Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito ikamenako komopa:tamo mulu ukui tabo kolamagima:, ba:gala ba:be atu Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako hido iya:tawa komo kohawakalimima:. ⁹Ba:bene ba:be Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito ikamenako ebena hibima: midi komo Kelisotamo konomamo kihatema:, ba:gala ebete eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako temetema:gopi kohiduulamema:. ¹⁰Iyo, ba:be atu Gobogobote komo tawakaluba:tamo ebena hiya:nomo helo malemalelo hiya:hiya: ikalamehollenako, ibi ipuwalo etate hanohano komo kododilinakoma:, etate Godokono tepo ipuwoeno ukui kohawakaliminakoma:, etate kuba gobogoboeno ododili komo ba:gala Godokono Gobogoboeno ododili komo hidonomamo kanagilamelelamenakoma:, etate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma:, ba:gala etate ba:bako hiya:hiya: taboeno ipuwa ulihopa:tamo kohawakalilamenakoma:. ¹¹Ba:bema: numa:la:, ba:bi hiliyonomo dito ikalame komate Helodawa kapiyanomo ipuwado ikulihonaka, ebe ba: Godokono Gobogobola, iyo, ebena ubilo ebete hiliyonomo hibima: midipa:tamo ebena hiya:hiya: helo ba:ba ka:na ikalamehollenako.*

**Hibima: Midipa:te Kelisokono Kapiya Apema: Ba Eda:hana
Ba:be Apeno Hiya:hiya: Komate Hiya:hiya: Oko Bowatihona**

¹²Ba: hibila, lumagino ape ba: kapiyanomola, huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na. Ba:bema: ba: ba:ba ka:na Kelisokono kapiya ape ipuwalo apeno hiya:hiya:

---

* 12:3 1Yon 4:2-3 * 12:4 Lom 12:6 * 12:11 1Kol 7:7

komate ba:pola:ma:na, * 13 ba:bi hiya:hiya: apeno komo ba: a hibima: midipila. Numa:la:, a ipuwalo puya:te Yunapima: deda:hanama: ba:gala puya:te Yuha:pima: deda:hanama:, puya:te komopa:tamo huiyaha: oko dowatihonama: ba:gala puya:te a ha:kiya a kowalubima: hegehege mani oko dowatihonama:, a hiliyonomate beyamo wadulatele komo Godokono kapiya Gobogoboeno heloamo a:lawiya:ma:, iyo, ba:be atu Gobogobote a hiliyonomoeno tepo ipuwa ya:lo a:tabuilamiya:.*

14 Iyo, lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na, kapiya komote kitama:naha:. 15 Ba:bema: lumagino natote ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na kokotoha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama:. 16 Ba:gala galote atumu ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na baidiha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama:. 17 Numa:la:, lumagino ape konomote baidi kapiyanomoma: neda:tale, ebete hiya:hiya: komo ulihoma: ba:ka:modobona:, ba:gala ebena ape konomote galo kapiyanomoma: neda:tale ebete hiya:hiya: nibo niyobahale ba:ka:modobona:! 18 Huiyatiya Godote dopo lumagino ape ba ododi, ebete apeno hiya:hiya: komo hiliyonomo ebena ubilo miya:temiya:, 19 ba:be mabuma: eta lumagino ape konomote kapiya komonomoma: neda:tale, ebena apete hibilo ba:ka:itanana:! 20 A:iye, apeno komo eba ka:naha:, ebe ba: kapiyala huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na.

21 Ba:be mabuma: baiditi modoboha: kokototamo tabo ba:ma ka:na goe, “Na ubihinola ama: mabu ama:godone eta owalubi komo kalawenaha:!” ba:gala watote atumu natotamo ba:mako tabo a:kagaa:mene, “Na ubihinola ama: mabu ama:godolo eta owalubi komo a:kuma:lemo!” 22 Ao, eba ka:naha:. Lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba pola:ma:na, ba:bi komokomo ipuwalo ale kebe komo heloheloha:dopoma: da:ga:lanama:, ebete ba:bi komokomo ebena ape ipuwane diya:hilimimini ebena ka:ka:te ba: dito kowiboma:ne. 23 Ba: ba:ba ka:na ale apeno hiya:hiya: komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: demalagidolenama:, aeno ododili komamo ba:bi komokomo hidonomamo ulamenakoma: iba:te modobolo kopola:nama:. Ba:gala aeno ape ipuwalo kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo dikaa:mena, ale ba:bi komokomo konomamo emalagidoletale kalikamo mula:lenakoma:, 24 huiyatiya numa:la:, kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo kikaa:menaha:, ale ba:bi komokomo kemalagidolenaha: ibi kalikamo komula:lema:.

Ba:bema: hibila, Godote dopo lumagino ape ba ododi apeno hiya:hiya: komo miya:temelo ukui ba:ma ka:na ihatiya:, tawakaluba:te

* 12:12 1Kol 10:17 * 12:13 Gal 3:28

apeno hiliyonomo komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: da:ga:la:namena:, iba:te ba:bi komokomo konomamo ba emalagidolena ibino ododili komamo hidonomamo bulamenakomena. ²⁵Ba:bema: numa:la:, Godoko ubihinola, ebete dododiya: ba:be ape ipuwalo anagiya:mida komote uluhuku. Ebe huiyatiya ubila apeno hiliyonomo komate ba pola:na, etate etatamo atu malemale komo nihatenakamene, ²⁶ba:bema: keba tetelo eta komote temeteme diya:tawamene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate atu temetema:go kopola:nama:na:, ba:gala keba tetelo eta komote eta dawoeno milimiho ipuwalo kalakala da:lawemene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate eba:go kapimilo kokalakalahama:na:

²⁷Ba:bema: la: hibima: midipi hiliyonomo ba: Kelisokono apelata, iyo, ebene ape ipuwalo da:pola:ma:na la: ba: ba:bi hiya:hiya: komolata.* ²⁸Numa:la:, sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: Godote ba:bi okopi bimiya:tiya: iba:te ebene sose okopi ipuwalo dopopima: keda:hanama:, ba:bene komo okopa:te ba:bi dopopino hopolo kopola:nama: ebete ebene ukui hawakalimipi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te ebene Bukoeno tabo komokomo diya:tulamenaka ebete ba:bi okopi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te hanohano komo dododilinaka ebete ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:. Ba:gala Godote puya:tamo hiya:hiya: helo dikalamena iba:te ebene soseno komo oko kowatihonama:, ebete ba:bi okopi atumu a:kamiya:tiya:, ba:ma ka:na ebete dopamo temetema:gopi hiduilamepi miya:tete, ba:bene puya:te tawakalubino ododili ipuwalo ibi dito dowalubilinaka ba:bi okopi kamiya:tete, ba:bene sose tawakalubino komo watowatopi kamiya:tete, ba:bene puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:.* ²⁹Ba:bema: numa:la:, soseno hiya:hiya: okopi ipuwalo ibi hiliyonomate Kelisokono dopo oelamepima: keda:hanaha:, ba:gala ba: atumu ibi hiliyonomate Godokono ukui hawakalimipiha:, ba:gala ibi hiliyonomate ebene Bukoeno tabo komokomo iya:tulamepiha:. Hibila, ibi hiliyonomate ebene Gobogoboeno heloamo hanohano komo kododilinaha:, ³⁰ba:gala ibi hiliyonomate ebene heloamo temetema:gopi kahiduilamenaha:, ba:gala ibi hiliyonomate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamagiminaha:, ba:gala ibi hiliyonomate ba:bako hiya:hiya: taboeno ipuwa ulihopa:tamo kahawakalilamenaha:. ³¹Ba:bema: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo hibima: midipa:tamo malemalelo dikalamena, ba:bi komokomo ipuwalo wadiyala la:le hiya:nomo hidohido helo kuwatema: ubi konomamo nihatenakuya:la:

---

* 12:27 Lom 12:5 * 12:28 Epe 4:11-12

Huiyatiya numa:la:, na ba:ma tetelo Godokono eta gabo la:
kiya:tulamema:nemata, ba:be tuputupu gaboeno hidote ebena
Gobogoboeno hiya:hiya: dito ikalame komoeno hido komo na:gogolona.*

Malemale Emalagidolo Komo

13 ¹Diyala, hiya:hiya: hoponapino tabamo ba:gala Hunu Haboeno
nopopino tabamo olamagi helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya
malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale tabo olamagi
ipuwalo eta hido komo ba:ka:ododina:, iyo, na ba: lumagiti bele dito
danagaliminako ba:bako lumagima: eda:namo, ba:be bele diyamote
ekelaheno tawakaluba:te uli ubiha:ma: keda:hama:na:. ²Ba:bene
diyala, Godokono ukui kohawakalimima: ebena Gobogobote natamo
hiya:nomo helo kuda: ikanamenako, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate
nagodolo ba pola:na Godokono ugumuili komo hiliyonomo nale mulu
ukuia:mo kuda: iya:tawanakomo, ba:gala hunuhunu haka hiya: baha:mo
koelamema: hibima: midi komoeno helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya
malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale na ipuwalo eta hido
komote ba:ka:itanana:.* ³Ba:bene diyala, nale naeno ilina hiliyonomo
awaepa:tamo dito da: ikalamemo, ba:gala Ya:suku mabuma: hibima:
midiha:pa:te naeno ape koa:mo da: emadomemena:, huiyatiya malemale
emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale Godogodone eta hido
huiya ba:ka:lawena:.

⁴Ba:bema: ama: eta lumagi malemalelo demalagidolona, ama:le ebena
daedae ododi komoma: ebetamo tiyolo ubiha:ma: a:keda:mena:ta, ba:gala
ama: malemale ododili komodo ebetamo hido owalubi kihatema:na:ta.
Ba:bene ama:le malemale ipuwalo demedena, ama: eta lumagino
ilinama: ebetamo a:kamaubamena:ta, ba:gala amia:no komoma: awagaha
tabo olamagihino amia:no tepo ipuwalo ama: ha:kiya ama: hunamo
a:kadipata:mena:ta, ⁵iyo, ama: apeno ododili komamo eta modoboha:
ukui kapiya a:kahawakalima:mena:ta. Ba:bene ama:le malemale ipuwalo
demedena ama: ha:kiya amia:no komo kapiya a:kemalagidolonamena:ta,
ba:gala amia:no tepo ipuwano koete eta lumagitamo tiyolo mahigaheno
ama: ebena kuba ododili komo dito kadodolemema:na:ta. ⁶Ba:bene ama:le
malemale ipuwalo demedena ama: komopino kuba ododi komo eta
lumagitamo dumimina: a:kakalakalamena:ta, ama: huiyatiya Godokono
hibi komote da:hawakalamene ama: ba:bo kokalalakama:na:ta.*
⁷Ba:bema: malemale emalagidolo komote ama:godolo hibinomolo ditana,
hiliyonomo temeteme komate ama:tamo dikulihonakomema: ama:
emedena tetelo ba:bi kuba komamo papamiwataheno kuiyodopoma:
a:keda:mena:ta, huiyatiya ama:le amia:no hibima: midi komo ba atila:na,

* 12:31 1Kol 14:1 * 13:2 Ma:t 17:20 * 13:6 Lom 12:9

ba:be komo ipuwalo kodakodalo utiti Godokono hido owalubi tete
ba:latiminamena:ta.*

⁸Iyo, malemale emalagidolo komote emedena emedena tetelo
a:kawibonamene. Huiyatiya numa:la, Godokono tepo ipuwoeno ukui
hawakalilame komate ebena okopa:godolo dikulihonaka ba:bi komate
kowibohoma:na, ba:gala komopa:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya:
tabamo Godokono Gobogoboeno heloamo dolamagiminaka, ba:bi komate
emedena tetelo a:kapola:namena, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate
tawakaluba:godolo da:pola:na ba:bi komate atumu kowibohoma:na. ⁹Ba:
hibila, Godote kebe iya:tawa komokomo aeno ukui mabamo da:miya:tena,
ba:gala ebete kebe helo atamo dikaa:mena ale ebena tepo ipuwoeno ukui
kohawakalilamema, ba:bi komate agodolo ba pola:na huiyatiya Godokono
umi ipuwalo kubadopoma: eda:hana. ¹⁰Ba:bema: kalakala konomola, mabu
galane tetelo aeno Hido Tuputupudawanomote hibinomolo da:pemene,
ba:ba tetelo kubadopo komokomo hiliyonomate ba: dito kowibohoma:na.

¹¹Numa:la, na gudu deha:poto tetelo naeno tabo olamagi komo
ba:gala komopino tabo anagiya:mida ukui komo ba:gala tepo ipuwoeno
emalagidolo komo, ba:bi netewa-kapiya komate nagodolo gudu
deha:potoeno ododili huiyama: eda:hanama. Huiyatiya ba:ma tetelo
naeno komo hiya:ma: eda:na, mabu na dubuma: dediya:mo ba:ba tetelo
gudu deha:potoeno ododili komo hiliyonomo naeno gunimi hapuamo
dito miya:paliya:mo. ¹²Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale Godokono komo
nanekekenomomo uminakoma, lumagiti dalowa: galasilo ebena holoholo
keba ka:na kuminako ba:ba ka:na, huiyatiya galane tetelo a ebena
holoholo hapuamo da:nikulima: ebena holoholo hidonomamo ba:bo
konumima:nema. Iyo, ba:ma tetelo naeno iya:tawa komate kubadopoma:
eda:hana, huiyatiya galane tetelo nale hiliyonomo komokomo
hidonomamo kiya:tawama:nemo, Godote naeno hiliyonomo komokomo
keba ka:na kiya:tawana ba:ba ka:na.

¹³Ba:bema: numa:la, emedena emedena tetelo da:pola:namena: ba:moi
ba:bi koko komokomola, aeno hibima: midi komo, ba:gala ale Godokono
hido tete uluhukuma: uliholo demedenama: ba:be komo, ba:gala ale
komopi malemalelo demalagidolenama: ba:be komo, ba:moi ba:bi netewa-
kapiya komokomola. Huiyatiya hibila, ba:moi komate ba pola:na ibi
ipuwalo malemale emalagidolo komote ko komonomoma: beda:namene.*

**Godokono Ukui Hawakalimidawoeno Hido Komote Hunu Haboeno
Nopopino Tabamo Olamagidawoeno Hido Komo Na:gogolona**

14 ¹Ba:bema: wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenala:
malemale emalagidolo ipuwalo kemedinama, ba:gala atu tetelo

* 13:7 1Pit 4:8 * 13:13 1Tes 1:3

la: iya:wanomoma: neda:hanala: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo dito dikalamenako la:le ba:bi hiya:nomo komokomo kuwatema: Numa:la:, ba:bi dito ikalame komo ipuwalo pote Godokono ukui kohawakalimima: helo da:lawemene, ebete hidonomo komo ba: a:lawe.* ²Huiyatiya kebe lumagiti Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginako, ebete ba:be komodo Godoko kapiyatamo olamaginako, hopo habanapa:tamoha: Iyo, ebete Godokono Gobogoboeno heloamo ebenu ugumuili komoma: olamaginako, ba:bema: ulihopa:te ebenu taboenu ipuwa lawema: a:kamodobala: ³Huiyatiya Godokono ukui hawakalimidawoenu komo eba ka:naha: Ebenu tabo olamagi komodo tawakaluba:te hidamo ulihonaka, ba:bema: komo tetelo Godokono tabote ibino hibima: midi ipuwalo ibi ba owalubili a:heluilamenako, ba:gala komo tetelo ibi temeteme ipuwalo a:gelebadilamenako. ⁴Ba:be mabuma: kebe lumagiti Hunu Haboenu nopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginako, ba:be komodo ebe ha:kiya ebe hibima: midi ipuwalo a:kodakoduiminako, huiyatiya kebe lumagiti Godokono ukui da:hawakaliminako, ba:be komodo ebete sose tawakalubi hiliyonomoenu hibima: midi komo bekodakoduilamelelamenako.

⁵Numa:la:, na ubila la: hiliyonomate Hunu Haboenu nopopino hiya:hiya: tabamo kolamagimima:, iyo, ba:be ododi komo kubaha:, huiyatiya naenu ubi konomote bitana la:le Godogodone hiya:nomo helo na:lawiya:la:, la:le ebenu tepo ipuwoenu ukui hopo habanapino tabamo kohawakalilamema: Ba: hibila, Godokono umi ipuwalo ebenu ukui hawakalimipino hido komote ba:bi nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimipino hido komo na:gogolena, mabu keba tetelo lumagiti nopopino tabamo eta komo dolamagimini, ba:ba tetelo sose tawakalubi ipuwalo eta tabo ohoba:midadawate ba:be taboenu ipuwa hawakalimihino ulihopa:te ba:be komodo eta owalubi komo a:kalawa:mena:

⁶Ba:bema: naenu hibima: midipi ekaka:la:, nale la:tamo da:puluhukumu la: ipuwalo Hunu Haboenu nopopino hiya:hiya: tabamo da:polamagimo, la:le naenu ododi komodo bada hido owalubi komo na:ka:laweoma? A:iye, eta hido komo puliyala! Ba:be mabuma: nale da:pemo, wadiyala na la:go ba emedena eta tetelo Godokono eta ugumui komo la:tamo la:enu tabamo hawakalimiti, ba:bene eta tetelo eta hido iya:tawa komamo la:enu tabamo atumu la: kakaheluilamema:nemata. Ba:gala nale eta tetelo Godokono ubi komo la:enu tabamo hawakalimiti, ba:bene eta tetelo ebenu Bukoenu tabo komokomo la:enu tabamo atumu la: kakiya:tulamema:nemata. Ba:bema: hibila, keba tetelo ba:bi ododili komodo nale la: la:enu tabamo owalubilihino la: nagodone hido ukui lawema: a:kamodobamata! ⁷Numa:la:, pa:lola: ba:gala dolopo ibino komo ba: atumula. Ba:bako ilina

---

* 14:1 1Kol 12:31; 14:39

moleholepi ba:gala modohopi iba:te eta ohale ibino hibi ododili komamo hidamo hawakalimihino, ba:ba tetelo ulihopa:te ba:be ohaleno madodo a:kiya:tawahamena. ⁸Ba:gala eta komo, alaholoho tetelo eta gawadalagiti gebole hidamo moleheno, komo dubate alaholo ipuwalo ebe owalubima: a:kapihidamena.

⁹Ba:bema: la:eno soseno komo ba: atumu ba:ba ka:na ba:kaitana. La: ipuwalo etate Hunu Haboeno nopopino tabamo eta komo dolamagimini, ebena taboeno ipuwate hibilo a:kahawakalame, iyo, ulihopa:te eta hido iya:tawa komo ebegodone a:kalawa:mena: A:iye, ba:be lumagino tabo komote ba: ahuta huhuti ba pata ha:kiya keba ka:na ka:piniwibonako ba:ba ka:nala! ¹⁰Numa:la:, ba:moe hopolo hiya:hiya: tawakaluba:te ibino tabonomamo olamagiminaka, iyo, iba:te ibino hiya:hiya: tabo komodo ibino mabuluba:tamo ibino tepo ipuwoeno ukui modobolo hawakalilamenaka. ¹¹Huiyatiya keba tetelo na eta hoponapino tabo iya:tawaha:ma: deda:mo, ba:ba tetelo iba:te na kapeladawama: ba ka:nami, nale ba: atumu ibi kapelapima: ba:ka:laminakomo. ¹²Ba:bema: la: Godokono Gobogoboeno hiya:hiya: dito ikalame komo uwatema: ubi konomamo da:miya:tenama, kubaha:, huiyatiya ba:bi komokomo ipuwalo keba komate sose tawakalubino hibima: midi komo hibinomolo da:kodakoduilamenaka, wadiyala la: ba:bi komamo oko kowatihonama: ukui konomamo nihatenakuya:la:

¹³Ba:be mabuma: la: ipuwalo keba dawate Hunu Haboeno nopopino eta tabamo dolamaginako, wadiyala ebete Godoko na:toemehamene ebegodone eta hiya:nomo helo komo dito kolawema:, ba:be eta helo komo ba: nopopino hiya:hiya: tabo komoeno ipuwa hawakalilame helo komola. ¹⁴Ba: hibila, nale nopopino eta tabamo Godotamo toetoe tabo dolamagimo, ba:ba tetelo ebena Gobogobote na ipuwado tabo modobolo ba olamagi, huiyatiya na ba:bi tabo komoeno ipuwa iya:tawaheno naeno tepo ipuwoeno ukuilo eta hido owalubi komo a:kalawa:mo. ¹⁵Ba:bema: na Godokoba: tabo ga:la ipuwalo bada komo na:kododimo? Numa:la:, nale naeno gobogobo hapulu ebetamo tabo olamaginakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kolamaginakomo. Ba: atumu nale ebe adikumi ipuwalo naeno gobogobo hapulu ebetamo ohale alapihonakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kalapihonakomo. ¹⁶Ba:bema: hibima: mididawa, ama:le soseno kapiyuimi ipuwalo Godoko ba milimiho kalakala toetoe tabo ebetamo dolamagimina:, ba:ba tetelo ulihopi mabuma: ama:le la:eno tabonomamo eta komo olamagihino huiyatiya Godokono Gobogobote nopopino tabamo ama: ipuwado dolamagimini, puya:te la: ipuwalo uliuli tawakalubima: deda:hana iba:te ba:be tabo komoeno ipuwa keba ka:na na:kiya:tawahamena:? Ba:gala iba:te amia:no kalakala toetoe tabo kuititi hapulu “Ba:ba:la” tabo keba ka:na na:ka:ga:lamena:? ¹⁷Numa:la:,

keba tetelo Godokono Gobogobote nopopino tabamo kalakala tabo ama: ipuwado hidonomamo dadipatemene, ba:ba tetelo ulihopa:te amia:no tabo komoeno ipuwa laweheno, ba:be tabo komote ibino hibima: midi komo a:kakodakoduilama:mene.

¹⁸Ba: hibila, na Polote kalakala tabo Godotamo adipatemo, mabu ebete hiya:nomo helo natamo ikanamiya: Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma; iyo, ba:be ododi komo ipuwalo naeno helote la: hiliyonomoeno helo hibilo na:gogolena. ¹⁹Huiyatiya keba tetelo nale sose tawakaluba:go da:kapiyuiminakomo, ba:bi hiya:hiya: tete hiliyonomolo na ubi koamo ihatenakomo nale naeno ukui komodo ibino tabonomamo ibi kiya:tulamenakoma: Iyo, nale paibo hegehegenomo tabo komopino tabonomamo dolamagimo iba:te modobolo kiya:tawahama:na:, huiyatiya nale Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo ta:ni taosene tabo komokomo dolamagimo iba:te nagodone eta iya:tawa komo a:kalawa:mena:!

²⁰Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno ukui emalagidole ipuwalo iya:tawaha: gugudima: akeda:hala:. La: kuba ododili ipuwalo ba:bako gugudima: eda:ha modobola, huiyatiya la:eno hibima: midi ipuwalo wadiyala la: apepehote koko dubuma: ba:gala kamenakamenama: neda:huya:la:.* ²¹Numa:la:, dopamo Godote ebenu Bukalo tabo ba:ma ka:na olamagiya;

“Nale hiya:hiya: kapela hoaponapino tabo ipuwado naeno tawakaluba:tamo tabo kolamagima:nemo, huiyatiya iba:te dopamo keba ka:na kewagelenama: ba: ba:ba ka:na uliho ubiha:ma: gala kakeda:hama:na: Iyo, nale komo kapelapi ipuwado ibi diya:tulamemo ba:ba tetelo iba:te naeno tabamo atumu a:kapapamila:hamena:.”*

²²Ba:bema: ale ba:moe komo umima:, sose tawakaluba:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka, Godote ba:be hanohano komodo ebenu helo hibima: midiha:pa:tamo a:hawakaliminako, huiyatiya sose ipuwalo etapa:te etapa:tamo Godokono ukui ibino tabonomamo da:hawakaliminaka, Godote ba:be eta hanohano komodo ebenu helo hibima: midipa:tamo a:hawakaliminako. ²³Ba:bema: la:eno sose konomote ba kapiyuimi la: hiliyonomate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimi da:tupuiimima, ba:ba tetelo kebe uliuli tawakalubi ba:gala hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komo umima: da:pelamemena:, iba:te la:eno ododi komoma: keba ka:na na:kemalagidolomena:? Iba:te la:eno ododi komodo Godoko hibima: ba:ka:midimina:? Ao, iba:te la: daedae ukuipima: koga:lama:na:!* ²⁴Huiyatiya la:eno kapiyuimi tetelo la: hiliyonomo ipuwalo etapa:te

* 14:20 Epe 4:14 * 14:21 Ais 28:11-12 * 14:23 Oel 2:13

etapa:tamo Godokono ukui la:eno tabonomamo da:hawakalilamema, ba:ba tetelo kebe uliuli tawakalubi ba:gala hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komamo da:pelamemena:, iba:te Godokono tabo modobolo ulihote ibino kuba ododili komokomo ba:gala hibima: midiha: komo ba:bo kiya:tawahama:na. Iyo, iba:te Godokono tabo dulihome:na: ba:be taboeno hiya:hiya: komo hiliyonomate ibi ipuwalo eta lumagino komo ba anagilameleme* ²⁵ ebena tepo ipuwalo eta lumagino komo ebetamo ba:bo kohawakalilamema:na. Ba:be mabuma: ebete ebena kuba ododili komoma: hilopo lawete ebena holoholo hopamo ihatelo Godoko ba adikumi kogoema:ne, “Godote ba:moi sose tawakaluba:godolo hibinomolo bemedena!”

**Puya:te Hunu Haboeno Nopopino Tabamo Dolamagiminaka
Ba:gala Puya:te Godokono Ukui Hopo Habanapino Tabamo
Da:hawakaliminaka Ba:bi Sose Tawakalubino Oko Owati Komo**

²⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno sose kapiyuimi tetelo la:le la:eno komo keba ka:na dododinakoma, ba:be komo ba: ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ipuwalo etate Godoko eta ohala:mo nadikuminakamene, etate la: komopi Godokono Bukoeno eta tabo komo niya:tulamenakamene, etate Godokono eta ugumui komo la:tamo na:hawakaliminakamene, etate Hunu Haboeno nopopino tabamo eta komo nolamaginakamene, ba:bene etate ba:be taboeno ipuwa la:tamo na:kahawakaliminakamene. Iyo, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na newagelenakuya:la: la:eno hiliyonomo hiya:hiya: ododili komamo la:eno hibima: midi komo kokodakoduilamenakoma: * ²⁷ Ba:bema: la:eno kapiyuimi tetelo Hunu Haboeno nopopino tabamo olamagimi helote puya:godolo ditana, wadiyala ibi ipuwalo netewa o netewa-kapiyanomate ba:be komo nododa:mena:, etate netewa-netewa tetedawama: akeda:la:. Ba:gala wadiyala iba:te ibino hiya:hiya: tabo komo la: komopa:tamo kapiya tetelo akolamagiminakala:, ba:gala eta tetedawoeno tabo olamagi da:wibomene, wadiyala pogodolo helo ditana ba:be tabo ohoba:midadawate mahigate ba:be tabo komoeno ipuwa la: komopa:tamo na:hawakalima:mene. ²⁸ Huiyatiya ba:bako tabo ohoba:midama: eta lumagigodolo helo itanaheno, ba:ba tetelo puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimima: helo da:lawenaka, ibino tabo olamagimi komate nekelalama:mena. Numa:la:, ibi ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebetamo ba:gala Godotamo ebena komo ododima: talona puliyala, huiyatiya ebete sose kapiyuimipino holoholo hapulu akododa:la:.

²⁹ Ba:gala puya:godolo Godokono ukui la:eno tabonomamo hawakalimima: helo ditalama:na ibino komo ba: atumula, la:eno

---

* 14:24 Yon 16:8 * 14:26 1Kol 12:8-10

kapiyuimi tetelo ibi ipuwalo netewa o netewa-kapiyate Godokono ukui na:hawakalilama:mena:, ba:bene la: komopa:te ibino tabo komo hidamo ulihote la: ha:kiya la:eno komo ba:bi tabamo nanagilamiya:la.*
³⁰Huiyatiya keba tetelo dopo tabo olamagidawate oko ba owati, iya:tawa komote eta tabo olamagidawatamo Godokono heloamo da:pemene, wadiyala dopo lumagiti tabo miya:patepate ebena hopodalagitamo tete ba ikame, ba:be eta tetedawate ebena luta bahini mahigate tabo olamagi ba:bo kotupuimima:ne. ³¹Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi tetelo la: puya:godolo Godokono ukui hibinomolo hawakalimima: helo ditanamene, la: hiliyonomate la:eno hiya:hiya: tetelo oko bowatihonamata, iyo, tabo ulihopa:te Godokono ubi komo hidamo ba:bo kiya:tawahama:na: iba:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:mota:hanama. ³²Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Kebe lumagiti Godogodone hiya:nomo helo da:lawenako ebena ukui la:eno tabonomamo kohawakalimima:, wadiyala ebete ba:be komo ba iya:tawana ba:be helo komote ebena tepo ipuwoeno mulu ukui komamo papamiwatalo nitanamene. Numa:la:, ebe ha:kiya ebena ubi tetelo tabo dito akolamaga:la:, ³³mabu Godoko ba: tawakaluba:tamo gelebadi ba:gala tataba dikalamena ba:be hidonomo Godola. Iyo, ebe ubihinola ebena sose tawakaluba:te da:kapiyuiminaka, ibi hiliyonomate ibino ubi tetelo hiya:hiya: awagaha komo ba:gala geboho komo kododilima:, mabu ba:bi komo ba: hibi oko duhimi komola!

Polote Kolini Sose Kamenakamenatamo Talona Dihatelamiya: Iba:te Sose Kapiyuimi Ipuwalo Komopi Godokono Tabamo Kowalubilima:

Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Godokono tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya: sose ipuwalo keba komo kododina, ³⁴na ubila la: ba:be atu komo na:kododinakuya:la:, ba:ma ka:na la:eno sose kapiyuimi tetelo kamenakamenate Godokono taboeno komoma: ibino ukui tabo olamagimihino dito nulihonakamena. Iyo, numa:la:, Godote Moseseko ipuwado ebena Tutumu Tabo Yunapa:tamo dikalamiya:, ba:bi Tutumu ipuwalo eta talonate kamenakamenoeno komoma: ba:ma ka:na bitana, ibino watowatopa:tamo ba papamila:ha iba:te ibino ukui tabo komamo ibi akiya:tulamenakala.*
³⁵Ba:bema: Godokono tabo olamagidawate eta komo hidamo hawakalimihino, kamenakamenate ba:be komoeno ipuwa hidamo lawema: ubi dihatemena, wadiyala iba:te sose kapiyuimi komone ibino genamamo tolamete ba:be komo ibino awi ba:bo na:nikiyalama:mena:. Numa:la:, iba:te sose kapiyuimi ipuwalo ba:bako komoma: ibino ukui tabo komokomo da:hawakalilamemena:, ba:be komote ba: hilopo ikalame komoma: keda:ma:ne.

³⁶A:iye! La: Kolini sose tawakaluba:te awagaha ipuwalo ba:ma ka:na kemalagidolonama, Godokono Hido Tabote la: ipuwalo dopamo

* 14:29 1Tes 5:21 * 14:34 1Kol 11:3; 1Tim 2:12

tupuimiti, ba:bene komo hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo ba:bo nuluhukui? Diyala, la: komopa:godolo eta daedae ukui ba:ma ka:na kuda: itana, Godokono Hido Tabote la: kapiyatamo puluhukui, komopa:tamoha:!
³⁷Ba:bema: la: ipuwalo pote ebena awagaha ukui da:goena Godokono Gobogobote ebetamo hiya:nomo helo ikamenako ebena ukui hibinomolo kohawakalimima:, ba:gala pote demalagidolona ebete Godokono eta oko kowatima: Godote eta hiya:nomo helo ebetamo dito ikamenako, wadiyala ba:bako tawakaluba:te ba:moe komo niya:tawahamena:, nale ba:moe leta ipuwalo la:tamo dolamagimo ba:be komo ba: Kodawoeno tutumu tabola. * ³⁸A:iye, la: ipuwalo puya:te ba:moe tabo ulihoheno, wadiyala la: komopa:te atumu ibino tabo komokomo akulihala:!

³⁹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno sose kapiyuimi ipuwalo Godokono ukui la:eno tabonomamo kohawakalilamema: la:eno ukui konomamo nihatenala:, ba:gala puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimima: helo da:lawenaka, iba:tamo talona akihatelama:la: ba:be komo kododima:.
⁴⁰Eta ko komo ba: ba:ma ka:nala, la:eno kapiyuimi ipuwalo wadiyala la: hiliyonomo komokomo hidonomamo ba ododili, eta dawoeno komo da:wibomene, eta tetedawate mahigate ebena komo ba:bo na:kododa:mene.

**Godote Kelisoko Hoe Ipuwane Dadipatiya: Ba:be Komo
 Ba: Hido Tabo Olamagi Komoeno Ko Komonomola**

15 ¹Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale Godokono Hido Taboeno komokomo la:tamo dolamagimo, na ubila ba:ma tetelo ba:bi atu komo la: gala kakakiyalamema:nemata. Ba: hibila, la:le nagodone Hido Taboeno koko komo dopamo hibinomolo uwatimata, ba:bene ba:ma tetelo la: hibima: midi ipuwalo la:mota:hanamata. ²Ba:be mabuma: la: la:eno hibima: midi komo kuititi teta:mo kodakodalo datila:nama, Godote la:eno ka:ka: hibinomolo komula:lelamema:na:ta. Numa:la:, la: ba:ma teta:mo modobolo a:pikulimata, ba:bema: modoboha: la: ba:ma tetelo hibima: midi komo miya:pate la:eno ka:ka: mula: komote dito alatidi.

³Ba: hibila, nale komopa:godone Hido Taboeno ko komonomo keba ka:na ka:lawiya:mo, ba:be atu komo la:tamo ba:ma ka:na olamagimo, Godote ebena Bukamo Kelisokono komoma: kebe komokomo dopamo da:miya:tiya: ba:bi komate hibinomolo ikulihuya:. Ba: ba:ma ka:na Kelisote aeno kuba ododili komoma: da:hoyia:, * ⁴tawakaluba:te ebena ape bobamo ba:bo ihatiya:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoe ipuwane ka:ka:mo gala a:kadipatiya:, iyo, ba:bi komate ebetamo ikulihuya: Godokono Buka tabo

---

* 14:37 1Yon 4:6 * 15:3 Ais 53:5-12

komate hibima: keda:hama.* ⁵ Ba:gala Kelisokono hoe ipuwane mahiga komo gala hapuni ebete Pitatamoⁱ dopamo ka:ka:lo uluhukuti, ba:bene ebene 12 oelamepi dubate kapiya habalo ba pola:na ibi hiliyonomatamo ba:bo kuluhukuya.* ⁶ Ba:gala eta tetelo ebene komo ta:matapa:te kapiya habalo ba pola:na Kelisote iba:tamo atumu ba:bo kuluhukuya. Ba: hibila, ba:ba tetelo ba:bi ta:matapino kuitititi 500 a:gogoluya; ba:bene ibi ipuwalo komo hiliyonomate ba:ma tetelo bemedena huiyatiya komo iba:te ya:lo a:ha:lahuya. ⁷ Ba:gala eta tetelo gala hapuni Kelisote ebene ekawi Ya:imesitamokuluhukuti, ba:bene ebete ebene sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo pui da:ka:lamiya: ba:bi komo oelamepi hiliyonomatamo atumu a:kuluhukuya.*

⁸⁻⁹ Ba:bene tete ga:ga:nomo da:petuya: ebete atumu natamo ba:bo kuluhukuya; iyo, ebete hoe ipuwane mahigate puya:tamo ka:ka:lo duluhukunakui ibi hiliyonomo ipuwalo na ba: kuititidawama: ediya:mo. Numa:la; eta guduti menokoeno tepo ipuwane hibi tetelo hawakalaheno, na ba: ba:bako guduma: eda:namo, mabu wadiyala na naeno koko kuba ododili mabuma: dito ba:hoyi:na; huiyatiya Godokono malemale komodo na ka:ka:lo bemedenamokomodo. Iyo, nale Godokono sose tawakalubi ba kubahilame iba:tamo koko temeteme dito ikalamenakuimo, ba:be mabuma: Kelisote ba:be sose hiya:hiya: hopolo tupuimima: pui doelamiya; ba:bi okopi hiliyonomoeno hido komote naeno hido komo na:gogolona, ba:gala ibi ipuwalo na kapiyate modoboha:ma: eda:namo tawakaluba:te na Kelisokono eta oemedawama: ka:nami.* ¹⁰ Ba:bema: hibila, ka:lo na kebe oko ipuwalo kemedenamokomodo, Godote ba:be oko ebene malemale natamo dito ikanamiya; ba:bene ba:be malemale hawakalimi komodo hidohido gaote naeno oko ipuwane ba:bo ikulihuya. Ba:bema: hibila, na tete ga:ga:nomolo oko ba owatina, naeno helote komo oelamepi hiliyonomoeno helo ba:bo gogoli, huiyatiya na iya:tawala kebe gaote dikulihui ba:bi hidohido komo ba: Godokono malemale ododili komola, naeno ododili komoha.*

¹¹ Ba:be mabuma: Kolini sose tawakaluba:la; ko komo ba: a oelamepa:te Hido Taboeno hiya:hiya: komo ba:ba ka:na ba olamagimi la:le hibima: da:midima ba:be komola. Huiyatiya numa:la; na ba:gala komo oelamepi a hiliyonomo ipuwalo pote ba:bi komokomo la: diya:tulami, ba:be komo ba: ko komoha:

Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Kowadiya:paa:latelema:ne

¹² Ba: hibila, Godote Kelisoko hoe ipuwane dadipatiya; a oelamepi hiliyonomate ba:be tabo hiya:hiya: hopolo olamagiminakoma; ba:bema:

ⁱ **15:5** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

* **15:4** Ma:t 12:40; Oel 2:24-32 * **15:5** Luk 24:34; Ma:t 28:16-17 * **15:7** Luk 24:50

* **15:8-9** Oel 9:3-6; Epe 3:8; 1Tim 1:15 * **15:10** 2Kol 11:23

mabu keka: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, galane tetelo Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene? ¹³A:iye! La:eno daedae ukui komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na! ¹⁴Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipateha:tale, Hido Tabo olamagimi komodo eta hido komote ba:ka:itanana, iyo, la:eno hibima: midi komodo la:le eta hido komo a:kuma:mata. ¹⁵Numa:la:, Kelisote hoe ipuwane mahigaha:tale, ale Godokono ododi komoma: ha:da tabo ba:ga:lana:, mabu Hido Tabo olamagi oko ipuwalo ale ba:ma ka:na olamagiminakoma:, ebete Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipatiya:.

Huiyatiya la: komopa:te na:ga:lanamata Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene. A:iye, ba:be komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na! ¹⁶Ba:be mabuma: nale atu tabo ba:ma ka:na kagoemo, Godote tawakalubi hoe ipuwane wadiya:paa:lateleha:tale, a ba:moe komone biya:tawahana: ebete Kelisoko hoe ipuwane kadipatiya:ha:. ¹⁷Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane adipateha:tale, ebete la:eno kuba ododili komo hibilo ba:kegebolelametana:, iyo, la:eno kuba ododili komo hiliyonomate la:godolo ba pola:na la:eno hibima: midi komodo Godokono eta hido komote la:tamo a:kuluhukamene.

¹⁸A:iye! La: komopino ukui komote hibima: neda:tale, dopamo puya:te Kelisoko hibima: midi ipuwalo da:ha:lahuya:, ibi niliya, ibino ka:ka: komote alatidinomo balatidiholelamiya:na! ¹⁹Ba:bema: numa:la:, ale aeno hibima: midi komo Kelisotamo ba ihatena ba:ma ka:na demalagidolonama:, ba:moe hopolo ba emedena ale hegehege owalubi komo ebegodone kuwatema:nema:, huiyatiya ale da:ha:lahama: eta hido komote uluhukuhino aeno ka:ka:te dito kalatidihoma:na:, ba:be mabuma: wadiyala hibima: midiha:pa:te a awaepima: na:ka:ma:mena:. Iyo, iba:te tabo ba:ma ka:na na:ga:lamena:, Kelisoko hibima: midipa:te ebegodone hido owalubi komo hibilo a:kalawa:mena:, ba:bema: ebe ta:matapino modoboha: komote komo hopo habanapi hiliyonomoeno modoboha: komokomo na:gogolena.

²⁰Huiyatiya kalakala konomola, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibinomolo adipatiya:. Numa:la:, lumagino pali ipuwane dikulihomena: ba:bi ilina hiliyonomo ipuwalo ebete doponomo ilina Godotamo kalakalago dito kikamema:ne, mabu ebe iya:tawala galane tetelo Godokono owalubi komodo komo hidohido ilinate ba:be pali ipuwalo bapepehonakomena:. Ba:bema: Kelisoko ba: pali ilinoeno dito ikame komoeno dopo ilina huiyala, mabu ebete dopamo hoe ipuwane mahigate Godotamo ba:bo tuya:. Ba:be komone a hibima: midipi iya:tawahala, galane tetelo a ba: atumu hoe ipuwane komahila:halema:nema:!

²¹Numa:la:, hoe komote kapiya dubuino ododi komodo a hopo habanapi hiliyonomatamo uluhukuya:, ba:bema: eta dubuino ododi komodo aeno

ha:laha ipuwane mahila:hale komote atumu kuluhukuya.* 22 Iyo, a ba:moe hopolo A:da:mekono ka:ka: ipuwalo ba emedena, a iya:tawahala tete ba: na:pe ale ba: dito koha:lahama:nema, ba:bema: a atumu iya:tawahala a Kelisokono ka:ka: ipuwalo demedenama, galane tetelo Godote a hiliyonomo aeno ha:laha ipuwane hibilo kowadiya:paa:tema:ne. 23 Ba: hibila, Godokono ubilo Kelisote hoe ipuwane mahiga komodo dopo lumagima: ediya, huiyatiya a puya:te ebena tawakalubima: deda:hanama: a galane tetelo ka:ka:mo komahila:halema:nema, Kelisote hopo habamo gala da:kapuluhukumini ba:ba tetelo.* 24-25 Ba:bema: numa:la, ba:be tetete ba:moe hopoen wibo tetema: ba eda, Kelisote hiya:hiya: helohelonomo gobogobo ba:gala helohelodopo gobogobago alaholo ipuwalo wato kikipo ba:bo kolawema:ne, ba:gala tawakalubi ipuwalo puya:te eba:go dalaholohona ebete Godokono heloamo ba:bi kokopi hiliyonomo atumu hibilo komikimoelema:ne. Kalakala konomola, ebete ba:be wato kikipo lawe teta:mo ebena Ko Gawadalagi emede bahilo na:lutamene, ba:bene ebete ba:be Ko Gawadalagi emede bahi Nabiwi Godotamo kalakalago dito kikamema:ne.*

26 Ba: hibila, Kelisokoba: dalaholohona ibi ipuwalo hoe komote kuititidawama: ba eda:na Kelisote ebe atumu kubahimino ba:bo kokubahimima:ne.* 27 Iyo, ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Kelisokoba: dalaholohona ebete Godokono heloamo ibi hiliyonomo komikimoelema:ne.” Ba:bema: ale ba:moe taboen ipuwa iya:tawahala, Kelisote alaholoho ipuwalo helonomoma: deda:mene, ba:ba tetelo hiya:hiya: gobogobo ba:gala hiya:hiya: tawakalubi ba:gala kebe hiya:hiya: komate Hunu Habalo ba:gala hopo habalo da:pola:na, ibi hiliyonomate ebetamo hibinomolo kopapamila:halema:na. Huiyatiya numa:la, ba:ba tetelo Godoko kapiyate Kelisotamo a:kapapamiwatamene, mabu ebe ba: pote Kelisotamo wato kikipo lawe helo dikamiya: ba:be Kodawala.* 28 Ba:bema: hibila, hiya:hiya: komo hiliyonomate Godokono Gudu Kelisotamo ba:ba ka:na da:papamila:halemena, ba:ba tetelo Guduti ha:kiya ebena ubilo Nabiwitamo kopapamiwatama:ne, mabu ebe iya:tawala ebete Nabiwino ubilo ba:gala ebena heloamo wato kikipo ba: a:lawe. Iyo, Guduti ebena ubi ba:bema: kihatema:ne, ebena Ko Gawadalagi haba Nabiwiti hibinomolo lawete hiya:hiya: hiliyonomo komate ebe kapiyatamo emedena emedena tetelo ba:papamila:halenakomena.

29 Ba:bema: wadiyala a ba:moe eta komo atumu kakemalagidoluya. Komopa:te ibino mabulubino ha:laha tawakalubi mabuma: ibi beyamo da:wadulatenaka, iba:te ba:be komo bada mabuma: kododinaka?

* 15:21 Lom 5:12 * 15:23 1Tes 4:16; Haw 20:5 * 15:24-25 Ma:t 22:44

* 15:26 Haw 20:14 * 15:27 Ohale 8:6

Numa:la:, ibi iya:tawahala hoe ipuwane mahiga komote hibima:
eda:ha:tale, iba:te ibino ododi komodo eta hido komo a:kuma:mena,
huiyatiya iba:te Godoko hibima: ba midina konomamo ga:lana ebete ibino
ha:lahapi ka:ka:mo hibinomolo kowadiya:paa:lalema:ne.

³⁰Ba:gala eta komo. Ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale komote
hibima: eda:ha:tale, mabu keka: ale hegela ba:gala du hiliyonomolo
komo hiya:hiya: tetelo aeno ka:ka: emalagidoleheno Hido Tabo mabuma:
hiya:hiya: hoe olalati komamo dito da:na:pa:la:hanakoma:?” ³¹O naeno
hibima: midipi ekaka:la:, ale aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo ba
emedena, na la: mabuma: awagahalo la:tamo hibinomolo olamagimo,
hegela hiliyonomolo nale naeno ka:ka: gobogobamo ihatenakomo!

³²Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka:? Na Epesese ko habalo
helohelonomo goegoe huiya dubago dalaholohuimo, nale ba:be komo
tawakalubino holoholo hapulu awagahalo kododimo? Ao, nale ba:moe
hopoeno ka:ka: emalagidoloheno Hunu Haboeno hido ka:ka: Godogodone
lawema: ododimo. Huiyatiya numa:la:, ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale
komote hibima: eda:ha:tale, nale hibima: midihapino kuba ukui
kota:matama: ba:modobona:, mabu iba:te ba:moe hopo haboeno ka:ka:
kapiya ba emalagidolona tabo ba:ma ka:na ga:lana,

“Diyala, dumutu ale da: ha:lahama,

ba:bema: wadiyala a ka:lo a ha:kiya a ba kalakaluia:me,
baa: konomamo nahate

helonomo gao beya koamo ba:bo konihoma:nema:!”*

³³Diyala, komopa:te la: ha:da da: amiholametamena:, ba:bema: hidamo!
Ba: hibila, ba:bi ha:da amihopino komoma: mulu ukuipa:te tabo ba:ma
ka:na ga:lanaka,

“Ama: kuba ododilipa:go da:pata:naka,

iba:te amia:no tepo ipuwoeno hidohido ukui
kokubahilamema:na:.”

³⁴Ba:bema: naeno Kolini sose tawakaluba:la:, wadiyala la: hidohido
ukui komamo gala na:kohobila:la:, iyo, la:eno kuba ododili komate
nekelalama:mena:ta. A:iye! Nale hilopo la:tamo kikalamema: ba:moe
kodakoda tabo ba:bema: olamagimo, mabu la: komopa:te Godokono komo
hibilo kiya:tawahanaha!

**Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo
Da:wadiya:paa:lalemene, Ibino Uli Emede Komoeno
Ape Hunu Habanapino Apema: Keda:hama:na:**

³⁵Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate na ba:ma ka:na da: kiyanamemene,
“Godote ha:lahapi ka:ka:mo keba ka:na na:ka:wadiya:paa:lalemene?”

* 15:30 Lom 8:36 * 15:32 Ais 22:13

Ba:gala lumagiti ka:ka:mo hibinomolo da:mahigamene, ebenu uli emede komoeno apete keba ka:na na:kitanamene? Naeno ukui ba: nitana ba:be komote a:kuluhukamene!”

³⁶Huiyatiya nale tabo ba:ma ka:na kogoema:nemo, “Ama: daedae ukuidawalata! Numa:, ama: kikipo haka ipuwamo damimina:, ba:be kikipote da:hoemene ebenu ka:ka:te hibilo a:kawibamene, iyo, ebegodone uli huhiti kuluhukuma:ne.” ³⁷Ba:gala ama: kona pali ododi tetelo ama: kona kehoeno ape pahago haka ipuwamo a:kamihala:ta, ao, ama: huiyatiya kikiponomo bamihonakata. Numa:, ama: ba:ba ka:na kona kikipo ba:gala komo ba:bakobako hiya:hiya: kikipo damihomena:, galane tetelo ba:bi kikiponomo ipuwane kokonomo ilinate hiya: holoholamo kikulihoma:na:.”

³⁸Ba:bema: hibila, Godokono ubilo ebete eta pali ilinatamo ba:be ilinoeno holoholonomo bikamenako, ba:gala ebete ba: atumu hiya:hiya: kikipatamo ibino hiya:hiya: holoholonomo a:kikalamenako. ³⁹Ba:bene ka:ka:go da:wapata:lamena ba:bi hiya:hiya: ilinate ba: atumu ibino hiya:hiya: holoholonomago bemedehona, iyo, tawakalubino eta holoholo bitalama:na, ba:gala hakalo da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo ba:kaitalama:na, ba:gala holaholoeno eta holoholo bitalama:na, ba:gala beya ipuwado da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo bitalama:na. ⁴⁰Ba:bema: ba:moi ilinate hopo habalo ba pola:na, ale ibi hiliyonomoeno holoholo iya:tawahala, ba:gala ale atumu alomo hunulu da:pola:na ba:bi ilinoeno hiya:hiya: holoholo iya:tawahala. Iyo, ale ba:moe hopoeno ilina ba:gala alomoeno ilina ba:ma ka:na ulamenakoma:, ibino hido a:la:mina komo kapiyaha:, ao, hiya:hiya: ba:pola:lama:na. ⁴¹Ba:ma ka:na hegeloeno hido a:la:mina komo ba:gala manomeno hido a:la:mina komo ba:gala olokino hido a:la:mina komo iba:te hiya:hiya:ma: eda:hana, iyo, oloki hiliyonomo ipuwalo ibi ba: atumu hiya:hiya: hido a:la:mina komago ba:pola:na.

⁴²Ba:bema: numa:la:, Godote ha:lahapi ka:ka:mo da:wadiya:paa:lalemene ibino komote ba: ba:ba ka:na kitanama:ne. Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebenu apete ba: hoe apema: eda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobo ipuwamo dito kihatema:na:. Huiyatiya Godote kebe ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ba:be apete ulinoma: eda:te lumagiti ba:be apa:go emedena emedena tetelo bemedenamene. ⁴³Ba: hibila, lumagiti kebe apa:go hopo habalo demedena, ba:be ape ba: kubadopoma: eda:na ba:gala heloha:ma: keda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobamo dito kihatema:na:. Huiyatiya numa:la:, Godote ba:be lumagino ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:be apete hido a:la:minama: ba:gala

---

* 15:36 Yon 12:24

helonomoma: ba:bo keda:ma:ne. * 44 Iyo, ba:moe hopolo lumagiti ba:moe hopoeno apa:mo pata:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ebene ape bobamo dito kihatema:na, huiyatiya Godote ebe hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ebene apete ulinoma: keda:ma:ne mabu Godokono Gobogobote ebene apetamo hibi ka:ka: kikamema:ne.

Ba:bema: hibila, lumagino ape netewate ba:pola:ma:na, iyo, eta apete ba: ba:moe hopoeno apema: eda:na ba:gala eta ape ba: Hunu Haboeno apema: keda:na, ba:be apa:tamo Godokono Gobogobote hibi ka:ka: kikamema:ne. 45 Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote dopo dubu A:da:meke ododiti ka:ka: dikamiya:, dubuti ba:bo iwigiluya:.” Iyo, ba:be dopo dubuti hopo habalo ba:bema: emedenami, huiyatiya a tetelo da:puluhukuya: ba:be gala hapu A:da:me ebene komo hiya:la, mabu ebe tawakaluba:tamo hibi ka:ka: ikalame gobogoboma: ediya:. * 46 Numa:la:, a ba:moe komone iya:tawahana:, dopamo hopo haboeno komote uluhukuti, ba:bene galane tetelo uli komote kakuluhukuma:ne, ba:be uli komo ba: Godokono Gobogobote hibi ka:ka: atamo dikaa:memene ba:be komola.

47 Iyo, dopo dubu A:da:mete ba:moe hopo ipuwane uluhukuya: mabu Godote ebe haka puhulamo ododiya:, huiyatiya a tetelo duluhukuya: ba:be gala hapu A:da:mete Hunu Habane piya:. 48 Ba:bema: Godote haka puhulamo poko kododiya:, ba:be dubuti kebako dawama: keda:nami ba:moe hopo habanapa:te ba:ba ka:na haka puhulamo ododilipima: keda:hana, huiyatiya kalakala konomola, a puya:te Hunu Habanapima: deda:hana:, ale Hunu Habane ba:moe hopamo da:piya: ba:be dubu huiyama: hibilo keda:hama:nema:. 49 Iyo, ba:ma tetelo a hibima: midipa:te haka puhulamo ododi dubuino holoholamo keba ka:na kemedehonama:, galane tetelo a ba:ba ka:na Hunu Habane da:piya: ba:be dubuino holoholamo bemedehonama:.

**Godote Hibima: Midipino Ha:laha Ape Hiya:nomoma:
Komidililamema:ne Iba:te Ebene Emedena Emedena
Teteno Ka:ka:go Kemedehonama:**

50 Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno iya:tulame taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala. Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebene apete kamodobonaha: Godokono Ko Gawadalagi haboeno hidohido komo hibinomolo kuwatema:, iyo, lumagiti ebene hoe apa:mo ba emedena ebete kamodobonaha: emedena emedena teteno ka:ka: kolawema:.

51-52 Ba:bema: Godote hibima: midiha:pa:tamo dugumuina, wadiyala la: ba:be komo hidamo niya:tawahala:. A hibima: midipi hiliyonomate dito a:kaha:lahama:, ao, a ipuwalo komopa:te Kuititi Hegelalo ka:ka:go

---

* 15:43 Pil 3:20-21 * 15:45 Tup Mabu 2:7

kopola:nama:nema: Huiyatiya numa:la:, tawakaluba:te kuititi teteno gebole diyamo dulihome:na:, ba:ba tetenomolo Godote a hibima: midipi hiliyonomoeno ape hiya:nomoma: dito komidilia:mema:ne, iyo, ebete ba:be komo tiyonomolo kododima:ne, lumagiti ebena baidi ibubulamete keba ka:na ka:la:minalenako ba:ba ka:na. Ba:bema: hibila, gebole mole tetelo Godote ha:lahapi hiliyonomo ka:ka:mo wadiya:paa:latelete, ba:bene iba:te emedena emedena tetelo ba emedehona gala a:kaha:lahamena:, ba:gala ba:be atu tetelo Godote a hibima: midipino ape hiya:nomoma: komidilia:mema:ne,* ⁵³ iyo, ebete tawakalubino ha:laha ape hiya:nomoma: na:midililama:mene iba:te ebena emedena emedena teteno ka:ka:go kemedehonama:.*

⁵⁴ Ba:bema: numa:la:, Godote tawakalubino ha:laha ape hiya:ma: ba midililame iba:tamo emedena emedena teteno ka:ka: dikalamemene, ba:ba tetelo ebena Bukalo kebe tabote ditana ba:be tabote hibima: ba:bo keda:ma:ne. Iyo, ebete ebena Bukamo tabo dopamo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Ba:ba tetelo na Godote hoe komoeno wato kikipo lawete ebe anakapuminomo kanakapumima:nemo!”*

⁵⁵ Ba:bema: hoe komo, ama: wato kikipo gala a:kalawa:mena:ta, iyo, ama:le eta dawatamo temeteme gala a:kikamenakamena:ta!”*

⁵⁶ Ba: hibila, ba:ma tetelo hoe komoeno temeteme ikalame helote tawakalubino kuba ododili ipuwado iba:tamo a:puluhukunako, ba:gala Godote dopamo Moseseko ipuwado dikalamiya:, ibino kuba ododili komoeno helote ba:bi Tutumu Tabo komodo a:kapuluhukunako,*

⁵⁷ huiyatiya wadiyala a kalakala konomo Godotamo kadipatiya:, mabu ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisokono ododi komodo wato kikipo lawe helo atamo nikaa:mena!

⁵⁸ Ba:bema: naeno hidohido hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:, iyo, la: ukui gagagagama: eda:haheno aeno Kodawoeno oko owatiho mabuma: la:eno ape ebetamo konomamo nikamehonala:, mabu a iya:tawahala ale ebe ipuwalo ba emedena aeno oko ipuwane hidohido gaote ikulihonaka.

**Hibima: Midipa:te Yudiya Hopolo Awae Ipuwalo
Demedehonama:, Kolini Sose Tawakaluba:te Ibi
Malemalelo Owalubilima: Polote Da:kiyalamiya:**

16 ¹ Ba:bema: la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: Godokono tawakaluba:te Yudiya hopolo awae ipuwalo demedehona, la:le ibi malemale mana:mo keba ka:na na:kowalubilioma.

* 15:51-52 Ma:t 24:31; 1Tes 4:15-17 * 15:53 2Kol 5:4 * 15:54 Ais 25:8

* 15:55 Hos 13:14 * 15:56 Lom 7:13

Ba:bene nale dopamo Galesiya hopeno sose tawakaluba:te kebe komo ododima: da:kiyalamimo, wadiyala la: ba:be atu komo ba:ma ka:na nododiya:la.* ² Sande hegela hiliyonomolo la: hiliyonomate la: ha:kiya la:eno malemale mani tama:mo na:miya:tenakuya:la: ba:bi maniti la:godolo kokodopoma: keda:hama:, iyo, Godote eta lumagi ebeno emede ipuwalo keba ka:na kowalubinako ebete ba: ba:ba ka:na malemalelo dito na:miya:tenakamene. Numa:la:, na peheno la: hiliyonomate dopamo ba:ba ka:na dododinakoma, ba:be oko la:godolo ya:lo da:wibui nale ba:bo kopumima:nemo. ³ Ba:gala la:le kebe dubu la:eno malemale mani Yudiya hopeno Yelusalema ko habamo wata modoboma: da:ga:lama, wadiyala la: ibi mabuma: leta nododiya:la:, ba:bene nale la:tamo da:puluhukumu ba:ba tetelo nale ibi la:eno letago ba:gala mana:go ba:bo konoelamema:nemo. ⁴ Huiyatiya ba:ba tetelo la:le la:eno ukuilo na ba:ma ka:na da:kiyanamema, nale ba:bi dubago ebamo kotoma:, kubaha:, naeno kalakalate bitana ale kapimilo kotalamema:

Polote Kolini Ko Habamo Pema: Nopo Da:hawakalimiya:

⁵ Ba:bema: naeno nopote ba:ma ka:na bitana, nale Ma:sadoniya hopodo petote la:tamo ba:bo kopuluhukuma:nemo, mabu na ba:bi hoponapi dopamo konulama:tepaleta: nemalagidolonamo.* ⁶ Huiyatiya na ubila la:go tete ga:ga:dopolo kemedena:, ba:bema: diyala, nale pete hopeno gibate wibo teta:mo la:go da: pemedemo. Ba:bene na iya:tawala, ba:ba tetelo nale kebe hopamo toma: ubi dihatemo, la:le na ba:bo kowalubinima:nemata.* ⁷ Iyo, numa:la:, na ubihinola ba:ma tetelo la:eno hopodo ba peto la: pulama:tepaleta eta hopamo tiyolo ba:bo kotoma:. Ao, naeno ukuiti eba ka:na kitanaha:, ba:bema: Kodawate modoboma: da:goemene, nale tete ga:ga:dopolo la:go kopemedema:nemo. ⁸ Huiyatiya nale pe tupuimihino, dopamo nale komo hegela ba:moe Epesese habalo kemedema:nemo Pentekose Poko Hegela^j teta:mo. ⁹ Numa:la:, ba:moe habalo naeno oko duhimima: komopi hiliyonomate nago nalaholohonaka, huiyatiya kalakala konomola, na numinamo gigihote a:hiya:midalo hibilo bitana, naeno oko owati ipuwado hidohido gaote konolohoma:.*

Polote Godokono Komo Okopino Komoma: Dolamagiya:

¹⁰ Ba:gala eta komo. Timotiti la:tamo da:puluhukumuni, la:le ebe kalakalago ba lawe eta ukui bilibili komo ebetamo akikama:la:, mabu na

---

^j 16.8 Pentekose Poko ba: Yunapino eta kalakala pokola, iba:te hiliyonomo gogolo Godotamo bododinakomema: Ba:be Pokoeno ododi mabu ba:ma ka:nala, iba:te palino witi-laisa iya:hili tupuimi komo ba emalagidolo kalakala Godotamo ba:bo kadipatema:na:, mabu ibi iya:tawahala iba:te ebegodone hido owalubi komo a:lawia:

* 16:1 Lom 15:25-26; 2Kol 8:1-9 * 16:5 Oel 19:21 * 16:6 Lom 15:24

* 16:9 Oel 19:8-10; 2Kol 2:12

Kodawoeno oko keba ka:na kowatinamo, ebete ba: atu oko bekaowatina. *
 11 Ba:bema: la: ipuwalo eta dawate ebene tepo ipuwalo ba:mako ukui emalagidolo modoboha; Timotiko hibi okodawama: keda:naha.
 Wadiyala la: huiyatiya ebe hidamo nowalubiya:la; ebete ebene to gabodo gala kalakalago ba katupuimi natamo modobolo ba:bo kowilama:ne, mabu ebete komo hibima: midipi ekaka:go natamo pema: nale ebe belatiminamo. *

12 Ba:gala aeno hibima: mididawa ekawi Apolosikono komo ba:ma ka:nala. Nale komo tetelo naeno ubilo ebe a:kiyamenakuimo ebete komo hibima: midipi ekaka:go pelamete la:go kopemeda:tepama; huiyatiya ebete na:goi ebete Godogodone hibi ukui kalaweha; ba:bema: ebete ba:ma tetelo la:tamo a:kapa:mene. Huiyatiya wadiyala la: niya:tawahala; ebene ubi komote hibilo bitana Godokono hido tetelo la:tamo kopema. *

13 Ba:bema: la: uliholo ba emedena hibima: midipi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala; iyo, alaholoho ipuwalo toleha:ma: ba eda:hana la: na:helohelohona:la. 14 Ba:bene la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le hiliyonomo komo malemale emalagidolo kapiyado nododilinakuya:la.

15 Naeno hibima: midipi ekaka:la; la: ba:moe komo iya:tawahala, Stepanasiko ba:gala ebene genamanapi ibi ba: Guliki hopo konomolo puya:te dopo tetenomolo Ya:sutamo dohobili ba:bi tawakalubila, iba:te Godokono komo tawakalubi kowalubilinama: ibino ape konomo hibinomolo a:miya:tiya. Ba:be mabuma: na Polote la: ba:ma ka:na toelameholemata, *
 16 wadiyala la: ba:bako tuputupu ododilipa:tamo na:papamila:hanala; ba:gala puya:te iba:go oko dowatihona iba:tamo atumu na:kapapamila:hanala.

17 Ba:bema: numa:la; Stepanasiko ba:gala Potunatasiko ba:gala Akeyakasiko ibino pelame komoma: nale konomamo kalakaluimo. Ba: hibila, la:le muhululu ba emedena la: kalakala natamo ikanamema: modoboha; huiyatiya iba:te la:eno haba ba pelawe 18 naeno ukui bilibili komo la: mabuma: gobogobamo ba:bo pimiya:tiya; dopamo iba:te la:eno ukui bilibili komo keba ka:na ka:piwibuilami ba:ba ka:na. Ba:bema: keba tetelo la: sose tawakaluba:te da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ba:bako dubu na:mililamehokenakuya:la.

Polote Kuititi Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

19 Ba:bema: A:isiya hopo konomolo hiya:hiya: demedehona, ba:bi sose tawakaluba:te ibino nolata tabo la:tamo poelama; ba:bene Akuilako Pilisilako ibi ba:gala ibino genamalo da:kapiyuiminaka ba:bi sose tawakalubi, ibi hiliyonomate Kodawa Ya:suku ipuwalo ba emedena ibino konomo kalakala nolata tabo la:tamo atumu kapoelama: * 20 Iyo, puya:te

* 16:10 1Kol 4:17 * 16:11 1Tim 4:12 * 16:12 1Kol 3:6 * 16:15 1Kol 1:16

* 16:19 Oel 18:2,18,26

ba:malo nago demedena, ba:bi hibima: midipi ekaki hiliyonomate atumu ibino nolata tabo la:tamo kapoelama:. Wadiyala la: da:kapiyuimima la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:.

²¹Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu na Polote na ha:kiya naeno kokotamo ba:moe kapiya nolata tabo da:miya:temo, la: ba:moe tabo numa:la:, iyo, eta lumagiti ba:moe kuititi tabo kamiya:teha:.

²²Ba: hibila, tawakalubi ipuwalo pote Kodawa Ya:suku malemalelo emalagidolonaheno, wadiyala Godote ebetamo kuba huiya nikama:mene ebete emedena tetelo temeteme kiya:tawanakoma:!

O aeno Kodawa, wadiyala ama: na:pa:!*^{*}

²³Ba:bema: wadiyala aeno Kodawa Ya:sukunu malemale komote la:godolo nitanamene, ²⁴ba:gala a Ya:su Kelisoko ipuwalo kapiyama: ba eda:hana, wadiyala naeno malemale emalagidolo komote la: hiliyonomagodolo atumu na:kaitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

---

* 16:22 Gal 1:8-9